

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑκάστ. φύλου καὶ εἶναι ἑτησία. — Γραφεῖον διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 18 Σεπτεμβρίου 1888

Ἡ ἐπομένη πραγματεία ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐν τῷ ἀμερικανικῷ «Περιοδικῷ τῆς ἀμερικανικῆς ἱστορίας». Δημοσιεύομεν δ' αὐτὴν ἐνταῦθα ὡς νέον δείγμα τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαιθῶν τοῦ συγγραφέαντος αὐτὴν τοῦ ἐνταῦθα ἄλλοτε χρηματίσαντος πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικῆς κ. Καρόλου Τάκερμαν ὅστις νῦν ἰδιωτεύει ἐν Φλωρεντίᾳ. Τὸν ἄνδρα γνωρίζει ἤδη τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν οὐ μόνον ἐκ τοῦ παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸν κρητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1867 ἐπιδειχθέντος φιλελληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ οἱ «Ἑλληνας τῆς σήμερον ἢς ἑλληνικὴ μετὰ φρασὶς ἐξεδόθη τῷ 1877 ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντωνίου Ζυγομαλά». Ἐν τῇ διαίτη τῆς ἑστίας δημοσιευομένη διακριθῆ ὁ ἀνεύρη ὁ ἀναγνώστης τὰ αὐτὰ πρὸς τοὺς Ἑλληνας αἰσθήματα τοῦ συγγραφέως, ἅτινα καθιστάνουσιν ἀξιοπρόσητον καὶ τὸ περὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς σήμερον βιβλίον του. Παρέχει δὲ αὐτῇ καὶ πολυτίμους, τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν γνωρίζομένας εἰδήσεις περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἐξήγειρε παρὰ τοῖς Ἀμερικανοῖς ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἱερός ἀγών.

Αἱ ἠνωμέναι πολιτείαι τῆς ἀμερικῆς καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις

Μία τῶν ἀρχῶν, ἃς ἐνωρὶς ἐκήρυξεν ἡ κυβέρνησις τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἣτις προέβη μέχρι πολιτικοῦ ἀξιωματοῦ, εἶνε ἡ ἀποφυγὴ ἀπεριπλόκων συμμαχιῶν μετὰ ξένων δυνάμεων. Τὸ σοφὸν τῆς ἀρχῆς ταύτης, καθιερωθείσης παρ' ἔθνους ἔχοντος πολιτικὴν καὶ γεωγραφικὴν σύστασιν οἷον τὸ ἡμέτερον ἀπεδείχθη πολλάκις ὅταν ἡ παράβασις αὐτῆ ἐμελλε νὰ παραγάγῃ περιπλοκάς αἰτινας ἢ θελον διακινδυνεύσει, ἂν μὴ πράγματι καταστρέψει τὴν τελείαν ἐκείνην ἀνεξαρτησίαν τῆς αὐτοδιοικήσεως, ἣτις εἶνε ἡ βῆσις καὶ τὸ σθένος τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν συστήματος.

Ἄλλὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἡ ἔμπεδος συντήρησις ἐκινδύνευσεν ἔσθ' ὅτε σοβαρῶς ὅτε οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ ἐπικλήσεις μεμακρυσμένων καὶ πιεζομένων ἔθνοτήτων διεκίνησαν τὴν ἀμερικανικὴν καρδίαν ἕως ἡ ἐθνικῆς κυβερνήσεως ἠναγκάσθη, καὶ περ' ἀπέχουσα τῆς δράσεως, νὰ δώσῃ ἐπίσημον ἀκρόασιν εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ ἀκωλύτως. Ἄδύνατον εἰς ἔθνος νεαρὸν καὶ εὐδοκιμήσαν οἷον εἶνε τὸ τῶν ἠνωμένων πολιτειῶν, ὅπερ εἶνε καὶ αὐτὸ τέκνον ἐπανάστασεως νὰ μὴ αἰσθανθῆ βαθύτατα τοὺς ἀγῶνας ἄλλων ἔθνοτήτων, αἰτινας, πιεζόμεναι ὑπὸ τοῦ καταθλιπτικοῦ ζυγοῦ ἀλλογενοῦς τυραννίδος, ζητοῦσι νὰ ἰδρῦσωσιν αὐτοδιο-

κῆσιν ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην ἣν καθιδρῦσαμεν ἡμεῖς ὑπὸ περιστάσεις ἥττον πικρὰς διὰ τῆς ἐπανάστασεως καὶ διὰ τοῦ ζήφους.

Ἡ Ἑλλάς, ἡ Πολωνία καὶ ἡ Οὐγγαρία παρυσιάζουσι περιστάσεις οἷαι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος. Καὶ τῶν μὲν ἀγῶνων τῶν δύο τελευταίων λαῶν αἱ σκηναὶ εἶνε πρόσφατοι ἐν τῇ μνήμῃ ἐκείνων, ὧν ἡ καρδία καὶ ἡ χεὶρ καὶ ἡ φωνὴ ἐπιφανῶς ἔδρασαν παρακελευόμεναι καὶ βοηθοῦσαι τοὺς ἐπανάστατας. Ἡ δ' ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἣτις ἐξερράγη τῷ 1821 καὶ διήρκεσεν ἐπὶ ἔτη ὅλα, εἶνε μὲν μάλλον ἀπομακρυσμένη, ἀλλ' οὐχ ἥττον πολυβύλητος ἰδίως διὰ τὸ ἄνισον τοῦ ἀγῶνος, τὴν ἀξιοθαύμαστον καρτερίαν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ συνεχίσει ἀποστασίας ἐναντίον δυνάμεων δαιμονίων καὶ διὰ τὰ παραδείγματα ἡρωϊσμοῦ κατὰ τε γῆν καὶ θάλασσαν, ἅτινα δυσκόλως εὐρίσκουσιν ἀνάλογα ἐν τῇ νέῃ ἱστορίᾳ. Ὁφείλομεν νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι μετὰ τέσσαρας αἰῶνας τουρκικῆς διοικήσεως ἡ μάλλον κακοδιοικήσεως ἡ Ἑλλάς εἶχε περιπέσει εἰς τοσοῦτον ταπεινὸν σημεῖον, ὥστε δὲν ἐξήγειρεν ἐνδιαφέρον παρὰ τοῖς ξένοις πλὴν τῆς οἰκτίρμονος πεποιθήσεως, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶχεν ἐκπνεύσει ἐν σποδῷ καὶ τέφρᾳ, οὐδεμίαν παρέχον ἐλπίδα ἀναστάσεως μελλούσης. Ὁ εὐστοχος ἐκεῖνος καὶ δημῳδὸς καταστάς στίχος τοῦ λόρδου Βύρωνος, ὁ γραφεὶς μετ' ἐπίσκεψιν τῆς χώρας:

Εἶνε Ἑλλάς, ἀλλὰ Ἑλλάς δὲν εἶνε ζῶσα πλέον, ἐκφράζει πληρέστατα τὴν τότε περὶ τῆς Ἑλλάδος κρατοῦσαν γνώμην. Ἄλλ' ὅμως δὲν διελάνθανε τὸν Βύρωνα, πολὺ ἥττον τοῦ λοιποῦ κόσμου, ὅτι ὑπὸ τὴν τέφραν αἰῶνων, τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὴν χειρίστην μορφήν πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς πίεσεως, ὑπῆρχεν ἀντίδρασις ἐλπίδος καὶ ἀποφάσεως κινουμένη πρὸς τὰ πρόσω βραδέως, ἀλλ' ἀσφαλῶς παρὰ τοῖς προστάταις τῶν Ἑλλήνων τοῖς κατέχουσιν ἀνωτάτας θέσεις παρὰ τῇ τουρκικῇ διοικήσει καὶ προωρισμένη πρὶν ἢ παρέλθωσι πολλὰ ἔτη νὰ ἐκτραγῆ εἰς λαϊκὴν διαδήλωσιν. Ἡ δὲ ἐναρξὶς τῆς μυστικῆς προπαρσκευῆς πρὸς τοῦτο δύναται νὰ ῥηθῆ ὅτι ἀνέρχεται εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δεκάτης ὀγδῆς ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἀπέρρεε

κυρίως ἐκ τῆς συναφείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπεὶ παρ' ὅλην τὴν διαφορὰν ἦν ἐπέφερον εἰς τοὺς Ἕλληνας ὁ τουρκικὸς ζυγός, οἱ βάρβαροι αὐτῶν δυνάσται δὲν ἀπεθρασύνθησαν μέχρι τοῦ νὰ παροξύνουσι τὸ αἰσθημα τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης δι' οἰκισθῆναι φανεράς ἐπεμβάσεως εἰς τὰ τῆς θρησκείας τῶν ὑποταγμένων αὐτοῖς ὑπηκόων. Ὁ λεπτός καὶ ἀκαταμάχητος οὗτος δεσμός προεφύλαξεν ὁμοίως τὴν γλῶσσαν τῶν, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα· ἡ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἀνωτέρω νοημοσύνη καὶ πνευματικὴ δραστηριότης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀμάθειαν καὶ κτηνώδη ἀγριότητα τῶν κατακτητῶν ἀνέφξε τρίβους πρὸς ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες διετήρησαν ἐμψυχον τὴν ἐνδοξον προαίθησιν μελλούσης ἀναγεννήσεως. Ὡς ἐκφράζεται Ἕλληνας ἱστοριογράφος αἰ ἱερεῖς αὐτῶν ἐψιθύριζον περὶ ἐλπίδος καὶ ἐλευθερίας ἐν τοῖς διαλείμμασι τῶν προσευχῶν τῶν. Καίτοι δὲ ὅλη γενεὰ παρῆλθε πρὶν ἢ γείνη τις ὑλικὴ ἀπόπειρα παρ' αὐτῶν, ἤλθεν ὅμως ἡ στιγμή ἐπὶ τέλους καθ' ἣν μικρὸν σῶμα ἐπαναστατῶν τολμηρῶς ἐπέδειξε τὴν πρόθεσιν αὐτῶν, ὅπως ἀποτινάξωσι τὸν μισητὸν ζυγὸν ἢ ἀπολεσθῶσιν ἐν τῇ ἀποπέρᾳ. Ἡ κυρίως Ἑλλάς περιεῖχε τότε ὀλιγώτερον τοῦ ἐνός ἑκατομμυρίου Ἑλλήνων, τὸ δὲ ὅλον τοῦ ἔθνους ἀνήρχετο τοῦλάχιστον εἰς τὸ τριπλῶν, συμβιῶν μετὰ τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ, ἐν ᾧ πολλοὶ τῶν ἡγήτορων κατεῖχον ἐπισήμους θέσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῖς παρακειμέναις ἐπαρχίαις. Οἱ τελευταῖοι δὲ οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ λάβωσι μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν ἐπανάστασιν ἢ ν' ἀνοίξωσι τὰς χεῖρας τῶν, ἀλλ' ἐν σιγῇ καὶ διὰ βραδουρίας κινερίπιζον τὴν φλόγα καὶ ἐνεθάρρουν τοὺς ἀγωνιζομένους ἀδελφοὺς.

Ἀναμφίλεκτον εἶνε, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀμερικανικῆς ἐπανάστασεως, εἰς τὴν ἐπηκολούθησεν ἡ τῆς γαλλικῆς, παρῶρρησε μεγάλως τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἀπόπειραν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας τῶν. Ἡ Ἀμερικὴ ἦτο μὲν χώρα ἀπώτατα κειμένη καὶ μόλις που ἄοριστος νοητὴ εἰς τοὺς ἀπακλειδύτους τῆς Ἑλλάδος ἀγρότας· ἀλλὰ τὸ κατακληκτικὸν γεγονός, ὅτι τρία ἑκατομμύρια λαοῦ ὑπέστησαν ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη ἀγῶνα ἄνισον πρὸς τὸν στρατὸν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ξένων αὐτῆς συμμάχων καὶ ὅτι συνετέλεσαν τὸ ἔργον τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν, περιτύχασε διὰ νέων ἐλπίδων τὴν μικρὰν ὁμάδα τῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν καὶ ἐνίσχυσε τὴν ἀπόφασιν τῶν κακῶς ὀργανισμένων καὶ ἀνεπαρκῶς ὀπλισμένων μαχητῶν νὰ διακινδυνεύωσιν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἢ ν' ἀποθάνωσιν.

Μία τῶν πρώτων πράξεων τῆς ἐν Καλάμαις ἀμεσησιακῆς γερουσίας ὑπῆρξεν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἐκήρυξαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχοντες στα-

θερὰν ἀπόφασιν νὰ ζήσωσιν ἢ ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ ἐλευθερίας εἰλκύνοντο ὑπὸ ἀκαταμάχητου συμπαθείας πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ δὲ ἑλληνικὴ πρὸς ἡμᾶς ἐπίκλησις περὶ συμπαθείας καὶ ὑλικῆς ἐπικουρίας δὲν ἔτυχεν ὀλιγώρου ἀκροάσεως παρὰ τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς σωματείοις. Ὑπὸ τούτων ἐστάλησαν ὄπλα καὶ σκευὴ εἰς τοὺς μαχητάς, καὶ ὀλίγοι δὲ τινες ἐθέλονται μετέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως παράσχωσι τὰς προσωπικὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ἀρχηγούς· ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπηθῇ τὸ γεγονός, ὅτι χρηματικὴ κερδοσκοπία ἐν τε Ἀμερικῇ ὡς ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις, ἐξ ὧν ἐχορηγήθη τοιαύτη βοήθεια, ὑπῆρξε πολλαχῶς ἡ κυριωτάτη παρόρησις. Πλοῖα καὶ πολεμοφόδια ἐπωλήθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τε Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν εἰς τιμὰς χρόνων ἐμπολέμων, ἐν ταῖς δὲ περιστάσεσι δὲν ἔλλειψαν δολεροὶ χρηματισμοί. Αἱ προμήθειαι δὲ αὐταὶ ἐπληρώθησαν κυρίως ἀπὸ δανείου συναφθέντος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ ὄροις οἵτινες ἦσαν οὕτω βαρεῖς, ὥστε μόνον τεσσαράκοντα περίπου ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας περιῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ δὲ τὸ πέραν τοῦ πολέμου οἱ ἀπελευθερωθέντες, μονοῦ λιμοκτονοῦντες καὶ ἐντελῶς ἐστερημένοι χρημάτων, εὐρέθησαν βεβαρημένοι ὑπὸ ἐξωτερικοῦ χρέους ἐπαχθεστάτου, ὅπερ εἶχε συναφθῆ ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι τρία ἢ τέσσαρα ἑκατομμύρια Ἑλλήνων ἐμελλον ν' ἀποτελέσωσι τὸν πληθυσμὸν τῆς ἐλευθερίας Ἑλλάδος, καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος τὸ ὑπὸ τῆς Τουρκίας παραχωρηθησόμενον ἐμελλε νὰ εἶνε τριπλάσιον τῆν ἑκτασιν ἐκείνου, ὅπερ τέλος ἐπεδικάσθη ὑπὸ τῆς διαιτησίας τῶν μεγάλων δυναμειῶν.

Ἄλλ' ἂν τὸ πρῶτον ἡ συμπάθεια τοῦ ἡμετέρου λαοῦ πρὸς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα ἐξηδηλώθη ὀλιγώτερον, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῆς ἀτελοῦς γνώσεως περὶ τῆς προόδου τῆς ἐπανάστασεως. Πολλοὶ ἐπίστευον μετὰ τῆς Εὐρώπης, ὅτι ἡ ἀπόπειρα δραστικῶς ἀπειρῶν μαχητῶν ἀναλαμβανόντων ἄνισον ἀγῶνα πρὸς τὰς ἐμπεροπολέμους φάλαγγας τῶν Τούρκων ἐμελλε ν' ἀποβῇ ματαια, καίτοι δὲ ἡ ἀπόφασιν τῶν Ἑλλήνων ἐπεκροτήθη σφόδρα, ἐπεκράτησε γενικῆς ἐντύπωσις, κυρίως ἀπορρέουσα ἐκ πηγῶν εὐρωπαϊκῶν, καθ' ἣν ὁ ἀγῶν ἐμελλε νὰ τελευτήσῃ, ὡς εἶχον τελειώσει καὶ ἄλλαι ἐπανάστασεις ἐν Εὐρώπῃ, εἰς ἀποτυχίαν καὶ αἰσχύνῃ, τῶν ἐξηνητημένων ἀνταρτῶν ἐγκαταλιμπανομένων εἰς δουλείαν μᾶλλον καταπιεστικὴν καὶ ἀνελεπὴν τῆς προτέρας.

Ἄλλ' ὅτε ἤρχισαν νὰ φθάνωσιν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας εἰδήσεις περὶ τῆς ἐξακολουθούσης καρτερίας τῶν ἑλληνικῶν στρατιῶν μετὰ

διηγήσεων περὶ λαμπρῶν ἀνδραγαθιμάτων καὶ αὐταπαρνήσεως, μόλις ἀναμενομένων παρὰ φυλῆς ἐπὶ αἰῶνας καταπεπατημένης, ἤρχισεν αὐξάνον τὸ ἐνδιαφέρον. Καὶ ὅτε αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν τουρκικῶν ἐν Χίῳ σφαγῶν κατὰ Μάρτιον τοῦ 1822 περιῆλθον εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ὁ λαὸς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἐξήφθη εἰς βαθμὸν συμπαθείας διασειόντα τὸ ὅλον ἔθνος δικὴν δονήσεως ἡλεκτρικῆς.

Πρὸς τιμωρίαν τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἀγροτῶν τῆς Χίου καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν φόνου τῆς ἐν τῷ φρουρίῳ τουρκικῆς φρουρᾶς ὁ τουρκικὸς στόλος ἀπεβίβασεν ἐπὶ τῆς νήσου δεκαπέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἤρχισε σφαγὴ τῶν Χριστιανῶν ἐγκατοίκων τοιαύτη, ὅποιαν σπανίως ἀναγράφουσι τὰ χρονικά τῶν πολέμων. Ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία παρεδόθησαν εἰς βασάνους καὶ ἔπειτα ἐθανατώθησαν. Τινὲς ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη καὶ ἐκρύβθησαν ἐν ἄντροις· ἄλλοι κατώρθωσαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ξένα πλοῖα τὰ ναυλοχοῦντα ἐν τῷ λιμένι· ἄλλοι διεσώθησαν εἰς τὰς παρακειμένας νήσους· ἀλλὰ περισσότεροι τῶν τεσσαράκονταχιλίων ἐσφάγησαν ἐντός μηνός, καὶ χίλιοι τῶν μάλιστα ἀνεπτυγμένων καὶ πεπολιτισμένων ἀπήχθησαν καὶ ἐπωλήθησαν ὡς δούλοι εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ πολλοὶ μὲν τούτων ἠγοράσθησαν ὑπὸ Τούρκων πρὸς μόνην τὴν εὐχαρίστησιν βασιανισμοῦ καὶ θανατώσεως κούτων, πολλοὶ δὲ ἐξηγοράσθησαν ὑπὸ Εὐρωπαίων οἰκούντων ἐν Σμύρνῃ, οἵτινες ἐθυσίασαν τὸν πλοῦτον αὐτῶν εἰς τὸ φιλάνθρωπον τοῦτο καὶ χριστιανικὸν ἔργον. Ὁ δὲ πληθυσμὸς τῆς Χίου ἀπὸ πλειόνων τῶν ἑκατοντακισχιλίων, εἰς ὄσους ἀνήρχετο πρὸ τῆς ἐπανάστασεως, περιωρίσθη ἐντός ἔτους εἰς ἐξήκοντα χιλιάδας.

Ὁ ἀμερικανικὸς τύπος ἀνταπεκρίθη εὐμενῶς εἰς τὸ καθολικὸν αἰσθημα φρίκης τὸ καταλαβόν τὸν λαόν, ὅτε ἐγνώσθη τὸ συμβῆναι τοῦτο· τὸ δ' αἰσθημα τοῦτο ἦτο οὕτω καθολικόν ὥστε αἱ τουρκικαὶ ὁμότητες καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀνδραγαθία κατέστησαν τὸ ἐντικείμενον τῆς ἡμέρας κατὰ τε τὰς δημοσίας ἡμιλίας καὶ τὰς ἰδιωτικὰς συνδιαλέξεις. Ὁ δὲ γράφων τὴν παρούσαν πραγματείαν, ἐπιθεωρῶν φάκελον παλαιᾶς οἰκογενειακῆς ἀλληλογραφίας ἀνερχομένης εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχὴν, ἐξεπλάγη διὰ τὴν συχνὴν καὶ θερμὴν μνησίαν τῶν συμβαινόντων ἐν Ἑλλάδι καὶ τῶν δεινῶν ἄτινα ἔπασχον οἱ ἐπανάσταται παρὰ τοῦ ἀπανθρώπου αὐτῶν ἰχθροῦ.

Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ χρόνου καὶ ἐξῆς ἡ πορεία τοῦ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας πολέμου παρεκλούθειτο μετὰ προσοχῆς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν, ὧν αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ φόβοι ἠῤῥαξαν ἢ ἠλαττοῦντο μετὰ τῶν ποικίλων

περιπετειῶν τοῦ ἀγῶνος. Οὕτω δὲ ἡ Ἑλλάς κατέστη γνωστὴ εἰς τὸν λαόν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν διὰ τῶν ἀγῶνων αὐτῆς καὶ τῶν θυσιῶν, τὰ δὲ ὀνόματα τῶν ἡρώων αὐτῆς ἀπέβησαν οἰκεία δικὴν κλήσεων οἰκογενειακῶν. Τὰ ὀνόματα τοῦ Μαυρομιχάλη, τοῦ Μαυροκορδάτου, τοῦ Τρικούπη, τοῦ Ὑψηλάντου ὡς πολιτικῶν ἀνδρῶν, τὰ τοῦ Μάρκου Βότσαρη, τοῦ Κωστή καὶ τοῦ Νότη ὡς στρατιωτικῶν καὶ τὰ τοῦ Κωνσταντίνου Μιαούλη ὡς ναυμάχων εἶνε ὀνόματα ἐγκαταταγμένα εἰς τὸν κατάλογον τῶν φωτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν λησμονοῦνται παρ' ἐκείνων οἵτινες ἔχουσιν εἰσὸνδῆποτε ἐνδιαφέρον διὰ τὴν νέαν ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ὁ δὲ θαυμασμὸς τῆς εὐψυχίας τῶν ἐπαναστατῶν ἠῤῥαξαν μετὰ τῶν τελευταίων διηγήσεων περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκδικήσεως κατὰ τῶν αἰτίων τῶν ἐν Χίῳ σφαγῶν, ὅτε ὁ Ἄνδριος Μιαούλης συνήνησεν τὸν τουρκικὸν στόλον μετὰ τῆς Χίου καὶ τῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀντεπάλασε πρὸς αὐτὸν καὶ ὅτε ὁ Κανάρης, ὁ ἄφοβος Ψαρρικνός, λάθρα καὶ μετὰ γοργότητος διευθύνει τὰ πυρπολικά του διὰ τῆς γραμμῆς τοῦ ἰχθρικοῦ στόλου, ἔθηκε πῦρ εἰς τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα καταστραφεῖσαν μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν καὶ τοῦ καπιτάν-πασά, ἀπολεσθέντες ἐν αὐτῇ τῷ θεάτρῳ τῶν ἀπανθρώπων του πρὸς τοὺς κατείκους τῆς Χίου ὁμοτήτων. Ὁ δὲ γενναῖος θάνατος τοῦ Μάρκου Βότσαρη καὶ τῶν πεντακοσίων αὐτοῦ Σουλιωτῶν κατὰ τὴν αἰφνίδιον ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἐν Καρπενησίῳ τουρκικοῦ στρατοπέδου, καθ' ἣν ἐκ μὲν τῶν Τούρκων ἐφρονεῖθησαν ὀκτακῆσιοι, τῶν δ' Ἑλλήνων ἀπωλέσθησαν μόνον πενήτηκοντα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Βότσαρης, ταῦτα πάντα ἐνεστυλώθησαν εἰς τὴν μνήμην παντὸς Ἀμερικανοῦ παιδὸς μαθητεύοντος διὰ τοῦ ἐν-θουσιώδους καὶ συγκινητικοῦ ποιήματος τοῦ Halleck. ¹⁾

¹⁾ Ἡ ἐπομένη ἐπιστολή, χρονολογούμενη ἀπὸ τοῦ 1869, καὶ γραφεῖσα πρὸς τὸν γράφοντα ταῦτα ὑπὸ τοῦ Δημ. Μ. Βότσαρη, υἱοῦ τοῦ περιφανοῦς ὀπλαρχηγοῦ, δὲν θὰ εἶνε ἄνευ ἐνδιαφέροντος ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἀπόκειται δὲ σήμερον ἡ ἐν αὐτῇ ἀναφερομένη ἀνάμνησις ἐν τῇ συλλογῇ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρίας τῆς Νέας Ὑόρκης. «...Ζητοῦντες παρ' ἐμοῦ μετὰ τοιαύτης σπουδῆς μικρὸν τι ἀντικείμενον, ὅπερ ν' ἀνῆκε ποτε εἰς τὸν πατέρα μου, ὡς ἀνάμνησιν, ἀπεδώκατε εἰς τὴν μνήμην του σεβασμὸν συγκινοῦντά με βαθέως. Διὰ τοῦτο μετὰ λύπης βαθυτάτης ὁμολογῶ, ὅτι δὲν εὐρίσκομαι εἰς θέσιν ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σας. Παῖς ὢν καὶ φυγὰς ἐν τῇ ξένη καθ' ὃν χρόνον ἀπώλεσα τὸν πατέρα μου, ἔλαθον ὡς μόνην αὐτοῦ κληρονομίαν δύο σπάθας. Νὰ παραδώσω αὐτὰς θὰ ἦτο ἀσυγγώρητον ἐκ μέρους μου. Ἄλλ' ὅμως ἐπιθυμῶν νὰ σας εὐχαριστήσω, τολμῶ νὰ προσφέρω εἰς ὑμᾶς μικρὸν τι ἀντικείμενον, ἄνευ ἀξίας καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ὅπερ δύναται ν' ἀποκτήσῃ δι' ὑμᾶς ἀξίαν ἕνεκα τῶν περιστάσεων μετ' ὧν συνδέ-

Οὐδὲ περιωρίζετο ἡ λαϊκὴ ἐκδήλωσις τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθείας εἰς τὸν τύπον καὶ εἰς τοὺς ἰδιώτας, ἀλλ' ἐξεφράσθη ἐπαξίως ἐν ταῖς γραφεῖσιν ὑπὸ λογίων ποιητῶν καὶ πολιτευομένων. Τῷ δὲ 1824 αἱ στοαὶ τῆς Διοικήσεως ἀντήχησαν ὑπὸ τῶν εὐγλωττων ἐπικλήσεων τῶν ἡγετῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, οἵτινες ἄνευ οὐδενὸς ἰδίου συμφέροντος ἐνεφορήθησαν μεγαλοπροσύνῃς ἀναλόγου πρὸς τὰ ἀκατάβλητα δικαιώματα ἔθνους πάσχοντος ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ ὑπὲρ ζωῆς καὶ ἐλευθερίας.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ

Δ'

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐπανάφερε τὴν προσοχὴν καὶ τὰς σκέψεις μου εἰς τὸ Κάϊρον ὁ ἀμαξηλόγος, ὅτε στραφεῖς διήλασε διὰ τινῶν ὁδῶν στενῶν μάλλον καὶ καμπύλων, ὀλίγον μὲν λειπομένων τῶν λοιπῶν ὡς πρὸς τὴν καθαριότητα, εἰς ἃς δὲ καταφανῆς ἦν ὁ τοπικὸς χαρακτήρ, τῶν τῆς ἀγορᾶς. Ἐκατέρωθεν ἐβρίθον, ἐν τάξει ἐστιβαγμένα, τὰ διὰ ξένον ὀφθαλμὸν περιεργα προϊόντα τῆς ἐγχωρίου γεωργίας καὶ βιομηχανίας, καὶ πολλάκις τῆς ἀμάξης καταβάς, προσῆλθον εἰς τεχνίτην, σχεδὸν καλλιτέχνην, σταυροποδητὴν καθήμενον, καὶ μετὰ χειρὸς ἐλευθέρως μέγαν τινα δίσκον ἢ ἄλλο χαλκοῦν σκεῦος μετ' οὐ μικρᾶς δεξιότητος τορνεύοντα καὶ παικίλλοντα.

Ἐκείθεν δ' ἐγράψην πρὸς ἐν, τὸ ἀρχαιότατον, τῶν ἐγχωρίων προσκυνημάτων, ἔργον, ὡς ἔμαθον, Ἑλληνος ἀρχιτέκτονος, οὗ ἡ εὐσέβεια, δολιθεύσας τοὺς ἐντολεῖς του, ἐτεχνάσθη νὰ δώσῃ αὐτῷ τὸ καὶ νῦν εὐδιάκριτον Βυζαντινοῦ σταυροῦ σχέδιον. Οἱ δ' ἐσωτερικοὶ αὐτοῦ τοῖχοι εἰσὶ πάντες πολυτελῶς κεκοσμημένοι διὰ πολυχρόου ὀρθομαρμαρώσεως καταγλύφου ὑπὸ

ται. Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶνε ἄπλοῦς μεταξὺ τῶν θύσανος ἐν ἀπέσπασα ἀπὸ τῆς σπάθης μετὰ τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ μου ἠγωνίσθη κατὰ τὴν τελευταίαν του ὥραν ἐν τῇ νυκτερινῇ ἐκείνῃ μάχῃ, ἣν ὁ ἐπιφανὴς ὁμῶν ἐθνικὸς ποιητὴς Halleck ἐξύμνησεν ἐν στίχοις λαμπροτάτοις. Οὕτω τὸ μικρὸν μου δῶρον θέλει ἐνθυμίζει εἰς ὑμᾶς ταῦτοχρόνως τὸ ἐνδοξον τέλος πολεμιστοῦ, ὅστις ἀπέθανε διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του, καὶ τοὺς θαυμασίους στίχους οὓς ἐνέπνευσε τὸ γεγονός του—το εἰς τὸν ποιητὴν, ὅστις τιμᾶ ὑμᾶς αὐτούς.»

Ἡ ἐπιστολὴ τελευτῶσα ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν συμπολιτῶν τοῦ ἐπιστέλλοντος, διὰ τὰς εὐαρεστὰς συμπαθείας, ὧν αἱ ἠνωμένα Πολιτεῖαι παρέχουσι πολλὰ δείγματα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὸν σεβασμὸν μετ' οὗ αὐταὶ τιμᾶσι τὴν μνήμην τοῦ πατρὸς μου.»

πλουσιωτάτων ἀραβουργημάτων καὶ μεγίστων ἱερῶν ἐπιγραφῶν, ἐκτὸς ἐνθα τοῦ χρόνου ἡ χεὶρ μέρη αὐτῶν κατέβριψεν, ἢ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς συνηθέστατα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δὲν ἐμερίμνησε νὰ τ' ἀναστηλώσῃ.

Μετὰ δὲ τὸ ἀρχαιότατον, μετέβην εἰς τὸ ἱερώτατον τῶν ἐγχωρίων ἱερῶν, μεγαλοῦργημα πολυτελείας τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, εἰς ὃ ὅμως μὲ εἴλκυσε οὐχὶ τοσοῦτον ὁ πλοῦτος τῶν στοῶν καὶ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν αὐτοῦ κοσμημάτων, ὅσον ἐν τῶν φρικτῶν ἐπεισοδίων τῆς ἱστορίας του.

Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ὡς γνωστόν, ἄπλοῦς, ἀλλὰ νοσημονίστατος ὀθωμανὸς ὀπλαρχηγὸς τῆς Μακεδονίας, εἰς Αἴγυπτον πεμφθεὶς, ἀνεδείχθη πανίσχυρος καὶ σχεδὸν ἀνεξάρτητος αὐτῆς ἡγεμῶν τοῦτο δὲ τῇ συμπράξει φρουρᾶς τῆς ἐκλογῆς του, ἣτις τὸν παρηκολούθησε καὶ τὸν ὑπεστήριξεν. Ὡς δ' αὐτοῦ, οὕτως ὑψώθη καὶ τῶν ὀπαδῶν του τούτων, τῶν Μαμελούκων, ἡ θέσις, καὶ καθ' ἡμέραν ἠϋξάνεν ἡ ἰσχύς αὐτῶν καὶ ὁ πλοῦτος. Ἀλλὰ τοῦτο ἐφάνη ὅπως δὴ ποτε ὀχληρὸν εἰς τὸν Ἀντιβασιλέα καὶ ἀντιβακίον εἰς τὰς ἀρχάς του. Νὰ καταπιέσωσιν τὸν λαόν, οὐδεὶς φθονος· ἀλλ' ὄφειλον ὡς μηχανὴ νὰ τὸν καταπιέσωσιν, οὐχὶ καὶ νὰ τὸν ἐκμυζῶσι. Τοῦτο ἦτο μόνον εἰδικὸν του δικαιώμα. Ἐπειδὴ δ' ὡς πρὸς τοῦτο ἐφάνετο διχογνωμία ἀναφυομένη μεταξὺ τοῦ Ἀντιβασιλέως καὶ τῶν φρουρῶν του, ἀφ' οὗ ἐπερατώθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πολυτελοῦς ἱεροῦ, προσεκάλεσεν αὐτοὺς ἡμέραν τινα ἐπιστήμως ἵνα τοῖς ἐπιδείξῃ τὸ θαυμάσιον ἔργον του, καὶ χρυσοστόλιστοι, ἄσπλοι ἐπὶ τῶν ὑπερηφάνων τῶν ἵππων βαίνοντες, προσῆλθον πάντες πανηγυρικῶς. Ἄλλ' ἄμα εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον τὸ τὸν ναὸν ἐγκλειθὸν, ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι ὀπίσω των, καὶ ἐπιπεσόντες τοῦ Ἀντιβασιλέως μισθωτοὶ σωματοφύλακες, τοὺς ἀπέσφαξαν πάντας μεγάλα δ' ὑπέρυθροι κηλίδες εἰς τὸ ἔδαφος ἐτι δεικνύμεναι, λέγεται ὅτι εἰσὶ τὰ ἀπαίσια τῆς φεβερᾶς σφαγῆς ἔχνη. Εἰς δὲ μόνος τῶν Μαμελούκων διέφυγεν, ὡς μοι διηγήθησαν, καὶ μοι εἰδείχθη γωνία τις τῆς αὐλῆς, ἐξ ἧς πιστεύεται ὅτι μετὰ τοῦ ἵππου του κατεπῆδησεν ἐκ τοῦ μεγίστου ὕψους καὶ διεσώθη.

Ἐκείθεν ἠθέλησα, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ ἀνώτατον τοῦ Καίρου ἐκπαιδευτήριον, διότι ἐξ ἀγνοίας δὲν ἐπρομηθεύθην τὴν διὰ τὴν εἴσοδον ἀπαιτουμένην ἄδειαν. Παρ' ἰδόντων δ' ἤκουσα ὅτι τὸ ἐγχώριον τοῦτο πανεπιστήμιον περιέχει μεγίστην αἰθουσαν ὑπόστυλον, καὶ ὅτι εἰς τὴν βᾶσιν ἐκάστου κίονος ὀκλάζει εἰς διδάσκαλος ἱερωμένος, διδάσκων εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλω κατὰ γῆς καθημένους μαθητάς του τὰ ἱερά μαθήματα καὶ τὰ στοι-

χειώδη, τὴν κατήχησιν, ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. Μοὶ ἐβεβαίωσαν ὅμως ὅτι εἰς τῶν πρῶν Ἀντιβασιλέων, κατανοῶν τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς τοιαύτης ἐκπαιδεύσεως, ἱδρυσεν τὴν γνωστὴν ἐν Παρισίοις Αἰγυπτιακὴν σχολὴν· ἀλλ' οἱ μεγιστάνες τῆς Αἰγύπτου, προσκληθέντες νὰ πέμψωσιν ἐκεῖ τὰ παιδία των, ἠρηνήθησαν, θεωρήσαντες τοῦτο ὡς ἀναξιοπρεπὲς δι' αὐτούς· ὁ δὲ Κεδίβης ἔπεμψε τότε ἀντ' αὐτῶν μαθητάς ἐκ κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, αὐτοὺς δὲ καθήρесе καὶ κατέσχε τὰς περιουσίας των, ὅπερ καὶ αὐτοὺς ἐσωφρόνισε, καὶ αὐτὸν ἐπλούτισε.

Μετὰ ταῦτα ὅμως ἀνυπομῶνως ἔσπευσα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν... Θεὸν τῆς Αἰγύπτου! Οὕτω μοὶ ὠνόμασεν ὁ Ἀντιβασιλεὺς τὸν Νεῖλον. Εἰ δὲ καὶ κατὰ τὴν πρῶτην στιγμὴν μοὶ ἐφάνη κλασικὴ πῶς καὶ μάλλον εἰδωλολατρικὴ ἢ ἐπικωμικὴ, ἀναγνωρίζω ὅμως ὅτι ὁ βαθυβύθιος ποταμὸς ἐστὶ τῆς πάσης χώρας εἰ οὐχὶ ἡ πρόνοια, ἀλλὰ καὶ ὁ πανίσχυρος τῆς προνοίας ἐντολοδόχος. Ἀληθές ὅτι τὴν παντοδυναμίαν του ὀλίγον ἐνεφαίνεν ὁ νοθρὸς καὶ ταπεινὸς βῶς του ὅτε τὸν ἐπισκέφθη κατὰ τὸ νότιον πέρασ τοῦ Καίρου, εἰς τοῦ αἰγυπτιακοῦ Δέλτα τὴν κορυφὴν. Ἀλλὰ δὲν ἠγνόουν ὅτι ἡ κορυφὴ καὶ ἡμερότης αὐτῆ τοῦ βῶς, ἐπιμένουσα καὶ ἐπιτεινομένη, ἦν οὐδὲν ἥττον ἢ ὁ θάνατος τῆς χώρας, καὶ ἐνθα εὐεργετικὴ πλημμύρα δὲν κατέκλυζε τὰς γαίας, μεταβάλλοντο αὐταὶ εἰς ἀμμώδεις ἐρήμους, ἀφ' ὧν ἐξέλειπε πᾶσα ἰκμὰς παραγωγικὴ.

Ἄλλοτε ὅμως ἐκ τοῦ ἐναντίου ὁ ποταμὸς θυμούμενος, ἐξορᾷ λυσσῶδως, καὶ τὰ πάντα καταπνίγει καὶ ἀνατρέπει, καὶ παρασύρει προαιώνια δένδρα, ἐξόντωσιν καὶ ὄλεθρον ὀπίσω του σύρων, καὶ εἰς λιμὸν καὶ λοιμὸν καὶ εἰς ἐπιζωφτιᾶν παραδίδων τὴν χώραν.

Ἄλλ' ὁσάκις τὴν κανονικὴν του χωρῶν πορεῖαν, ἀρχεται, περὶ τὰς θερινὰς τροπὰς, ἀφθονώτερον ῥέων καὶ βαθμηδὸν ἐξογκούμενος μέχρι τῶν ὠρισμένων ὄριων ἢ ἡ πείρα τῶν αἰώνων ἐχάραξεν ἐπὶ τῶν νελομέτρων, ἐκτείνεται γαληνιακῶς ἐπὶ τὰς πεδιάδας, καὶ μεταποιεῖ πᾶσαν τὴν κάτω Αἴγυπτον εἰς ἀπέραντον λίμνην, γονιμοποιῶν τοὺς ἀγρούς αὐτῆς εἰς ἀνεξάντητον πλοῦτον πηγὴν. Λεῖψανα Νειλομέτρου σώζονται ἐν Ἐλεφαντίνῃ ἐκ τῶν χρόνων τῶν Φαραῶν τὸ δ' ἐν χρῆσει ἐστὶν ἐν Ρόδῃ, τῷ ἀρχαίῳ Καίρῳ, ἔργον τοῦ Καλίου Οὐαλίδ, τῆς ἡ' μ. Χ. ἐκχρονταετηρίδος καὶ καθ' ἃ μὲν ἔτη αὐτὸ δεικνύει τὸ ὕδωρ ἀνεληθὲν εἰς ἀνάπατον ὕψος 6-8 μέτρων, ὁ Νεῖλος εἰεργετικῶς λιπαίνει τὴν γῆν, σπιθάζων ἐπ' αὐτῆς ἵλυν (4 : 1000), ἢ ταχέως ἢ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς ἄφθονον χρυσὸν μεταβάλλουσι. Κατωτέρω δὲ τοῦ μέτρου ἐκείνου ἢ γῆ νεκροῦται, καὶ ἀνωτέρω αὐτοῦ καταστρέφεται.

Κατὰ τῆς παντοδυναμίας ταύτης αὐθαίρεσις τῆς φύσεως μικρὸν ὁ ἄνθρωπος δύναται, καὶ ὅμως, ὀφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω, κατὰ τῶν δυσἀποφευκτῶν συμφορῶν τούτων εὐρον οὐ μικρὰς, καὶ μέχρι τινὸς τελεσφόρους, προσπαθείας καταβαλλομένας ὑπὸ τῆς ἐγχωρίου κυβερνήσεως, ἄλλοτε μὲν ἴσως ἐξ ἰδιοτελείας, ὅτε ὁ δημόσιος πλοῦτος εἰσέβρεεν εἰς τὰ ταμεία τῶν κυβερνητῶν, νῦν δ' ἐκ μερίμνης ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, οὐ τὴν εὐημερίαν ὁ σήμερον τὰ τῆς Αἰγύπτου διέπων θεωρεῖ ὡς πρόβλημα καὶ καθήκον του. Πᾶσαν τὴν χώραν ἦν διέτρεξα εἶδον κυβερνητικὴ προνοία διασχιζομένην δι' αὐλάκων ἐπιμελῶς διατηρουμένων, καὶ διανεμόντων τὸ πρὸς ἄρδυσιν ὕδωρ τοῦ Νεῖλου ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ φρέατα συνεχῆ ἐξ ὧν ἀφθονον ἀντλείται τὸ εἰς τινὰ μέτρα ὑπὸ τὴν ἵλυν μέχρι τῆς ἄμμου διηθούμενον καὶ ἐκεῖ ἄχρηστον μένον ὕδωρ τῶν πλημμυρῶν.

Ἐπὶ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ ὁ Γάλλος Μουγέλ ἠγείρε πρόχωμα εἰς τοῦ Δέλτα τὴν κορυφὴν, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ συλλέγῃ, ἐπ' ἀνεπαρκῶς πλημμύρας, τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ εἰς εὐρείαν λίμνην, καὶ ἐκεῖθεν διὰ διορύγων νὰ διανέμῃ αὐτὰ ἐπὶ πᾶσαν τὴν κάτω Αἴγυπτον. Ἀλλ' εἶτε διότι τὸ μέγαλοφρὸν σχέδιον δέοντως δὲν ἐξετιμήθη, εἶτε διότι ἐξ ἐλλείψεως οικονομικῆς προνοίας οἱ πόροι ἐπέλιπον διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, οἱ μέλλοντες νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν χρεῖστον χάνδακας δὲν κατεσκευάσθησαν, καὶ τὰ δαπανηθέντα διὰ τὸ πρόχωμα ἀπέβησαν ματαίᾳ σπατάλῃ.

Τὸν αὐτὸν ὅμως καὶ ἀνώτερον σκοπὸν εἶχεν ἐπιδιώξει πολὺ μείζον μεγαλοῦργημα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, οἵτινες καὶ οὕτως εἰς πέρασ τὸ ἔφερον, ὥστε καὶ ἔμεινε περίπυστον διὰ τῶν αἰώνων. Ὁ Φαραῶν Ἀμενεμὴ ὁ Γ' τῆς 16' δυναστείας, ἀπὸ 2905—2863 π.Χ. βασιλεύσας, κατεσκεύασεν εἰς 124 χειλίόμετρα (31 ὥρας) νοτιοδυτικῶς τῆς Μέμφιδος καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Δέλτα, ἐκτὸς (πρὸς βορρᾶν) τῶν στενῶν κοιλάδων τοῦ Νεῖλου, ἀπέραντον χειροποίητον λίμνην, τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ ἄλλων φημιζομένην τοῦ Μοῖριδος, ἐκ τῆς λέξεως Μέρη, ἣτις εἰς τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς σημαίνει τὴν λίμνην, ἣς δὲ λείψανα ἀνεγνωρίσθησαν περὶ τὴν νῦν πόλιν Μεδινέτ-ἔλ-Φεϋούμ, οὕτω κληθεῖσαν κατὰ τὴν κοπιτικὴν λέξιν ἣτις δηλοῖ τὴν θάλασσαν. Ἡ ἀληθὴς ἐσωτερικὴ αὕτη θάλασσα, διάφορος τῆς βαθείας, δυτικώτερον κειμένης μεγάλης λίμνης Βιρκέτ-ἔλ-Κερούν, κατεσκευάσθη εἰς τοσοῦτον συμμέτρως ὑπολογισθὲν ὕψος, ὥστε διόρυξ αὐτὴν μετὰ τοῦ Νεῖλου συνδέουσα, ἐδέχετο τὰ ὕδατα τῶν μεγάλων αὐτοῦ πλημμυρῶν, καθιστῶσα αὐτὰς ἀκινδύνους, καὶ τ' ἀπέδιδεν ἐπὶ λειψυδρίας διανεμόμενα εἰς τὴν

κάτω χώραν δι' ὄλου αὐλάκων συμπλέγματος.

Εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὅμως αἰῶνας, τὸ μέγα ἔργον, προσχωσθέν καὶ παραμεληθὲν ἐξέλιπε, καὶ μόνον ἔχην ἔμειναν αὐτοῦ, μαρτυροῦντα περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν τοῦ Ἡρόδοτου πληροφοριῶν (B, 13. 148). Σήμερον δὲ σκέψις γίνεται περὶ ἀνανεώσεως τοιούτων ἔργων, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος, πρὸς τὴν φύσιν ἀνθραμιλλώμενος, καὶ τοῦ νοοῦ του αὐτὴν ὑποχείριον καθιστῶν, νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον πλοῦτον καὶ εὐημερίαν ἀνεξάντλητον, ἐν ὅσῳ ἀνεξάντλητος μένει ὁ Νεῖλος. Παρὰ τῷ νοήμονι καὶ δραστηρίῳ πολιτικῷ ἀνδρὶ, τῷ Νουβάρ πασᾶ, ὅστις ἐπὶ μακρὰ ἔτη καὶ μέχρι πρὸ μικροῦ διετέλει πρωθυπουργὸς ἐν Αἰγύπτῳ, ἀπήντησα, ἐκ Νουβίας τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν ἐπανελθόντα, τὸν Γάλλον Κον Λά Μόττ (de La Motte) ἐπιεικιστικῶς ὄλης τὸν Νεῖλον ἀντικείμενον τῶν πεφωτισμένων αὐτοῦ σπουδῶν, καὶ τὸν μόνιμον κανονισμὸν τῶν εὐεργετικῶν ἢ ἐπικινδύνων πλημμυρῶν τοῦ ποταμοῦ πρόβλημα τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ ποιησάμενον. Μοὶ ἐξήγησε δ' ὁ σοφὸς φυσιοδίφης καὶ γεωγράφος ὅτι, κατὰ τὰς παρατηρήσεις καὶ ἄλλων, πρὸ πάντων ὅμως τὰς ἰδίας ἐαυτοῦ, οἱ δύο μέγιστοι βραχίονες τοῦ Νεῖλου, ὁ λευκός, ὁ πηγάζων ἐν Νιάμ-Νιάμ ἐκ τῆς ἀπεράντου λίμνης Νυάνζας, καὶ ὁ κραιναῖος, ὁ βορειανατολικώτερος ἐκείνου ἐκ τοῦ ὄρους Γοδουάμ τῆς Ἀβυσινίας προρρέων, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀστραπος δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἤδη γνωστός, συμβάλλουσιν εἰς τὰ μεθόρια τῆς Νουβίας καὶ τοῦ Σουδάν, κατὰ τὸ σημεῖον οὐ τὴν σπουδαιότητα μεγαλοφυῶς ἀναγνωρίσας ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς, ἴδρυσεν ἐκεῖ τὴν πόλιν Χαρτοῦν, τὴν οὕτως εἰπεῖν μεσόγειον Ἀλεξάνδρειαν. Μοὶ ἀφηγήθη λοιπὸν ὁ Κ. Λαμόττ ὅτε, ἀμφότεροι οἱ Νεῖλοι, καὶ ὁ λευκὸς καὶ ὁ κραιναῖος, ἐπίσης ρέουσι πλημμυροῦντες κατὰ τινὰς τοῦ ἔτους καιροὺς, ἀλλ' ἀμφότεροι οὐχὶ κατ' ἀκριβῶς ὠρισμένους, ὥστε ἐνίοτε προλαμβάνει ὁ μὲν ἐνίοτε δ' ὁ ἕτερος· καὶ ὅτε μὲν ἀμφότεροι συμπέσωσιν, ἢ πλημμύρα ἀποβαίνει ὑψίστη καὶ καταστρεπτικὴ· ὅτε δ' ἡ αὐξήσις τοῦ ἐνὸς ἐπέλθῃ ἐν καιρῷ, πρὶν ἢ διαρρέυσῃ ἐντελῶς ἢ τοῦ ἄλλου, τότε μετρία ἔστιν ἢ πλημμύρα καὶ εὐεργετικὴ· ἂν ὅμως πλημμυρήσῃ ὁ εἰς ἀφ' οὗ ἐντελῶς καταπέσῃ ὁ ἕτερος, τότε λειψυδρία καὶ ἀφορία ἐπέρχεται ἐπὶ πᾶσαν τὴν χώραν. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν ἐκατέρωθεν τῶν δύο βραχίωνων, πρὸ πάντων δ' ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ μετὰ τὴν ἐνωσιν αὐτῶν, καὶ λίμναι μεγάλαι καὶ τέλματα εἰς ἅ ρεῖ μέρους τῶν ὑδάτων αὐτῶν ὅταν ἐκχειλίζωσιν, ἀλλὰ ταῦτα, καὶ ἂν τὸ πάλαι τινὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἡ λίμνη τοῦ Μοιρίδος, συντελοῦν εἰς τὸ νὰ κανονίζωσιν πῶς τὸν ροῦν του, σήμερον δὲν δύναται πλέον τοῦτο, διότι ἢ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐπισφύρευσις τῆς ἰλῦος ὕψους

τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ περὶ αὐτὸν ἔδαφος, ὥστε αἱ ἀρχαῖαι αὐτοῦ ἐκροαὶ δὲν δύνανται καὶ σήμερον αἱ αὐταὶ νὰ ὑφίστανται. Τοῦτου ἕνεκεν ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀρχαίων στομιῶν τοῦ Δέλτα δύο μόνον διασώζονται ἐτι, καὶ πολλῶν τῶν ἀρχαίων μνημείων αἱ βάσεις ἀπαντῶνται ὑπὸ πολλοὺς πόδας γῆς κεχωσμένοι.

Ὁ Κ. Λαμόττ λοιπὸν διανοήθη ὡςτὼ περιποῦ ὄρας κατωτέρω ἢ βορειότερον τοῦ πρώτου καταβάκτου, τῆς νήσου Φυλῆς καὶ τῆς πόλεως Συήνης (Ἀσσοῦάν), νὰ ἐγείρῃ μέγιστον πρόχωμα, περικλείον ἀπεράντον δεξιαμενὴν, ἴσην πρὸς ἐπαρχίαν, ἣτις ἐπίσης νὰ δέχεται καὶ ταμειεὺν ἀμφοτέρων τῶν ἡμῶρων τὴν συμβολήν, ἀδιάφορον πότε καὶ μετὰ τίνος δυνάμεως ἐκάτερος εἰσρεῖ εἰς αὐτήν, καὶ ἀπ' αὐτῆς μετὰ ταῦτα τὸ ὕδωρ νὰ διανέμηται κατὰ τάξιν καὶ πρόνοιαν.

Τὸ σχέδιον τοῦτο γενικῶς ἐπεκροτήθη, καὶ πολλοὺς εἶδον ἐν Αἰγύπτῳ ἐλπίζοντας ὅτι θέλουσιν εὐρεθῆ οἱ πόροι πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, ἣτις, ὡς κρίνουσιν, ἔσται νέα ἐποχὴ ἀνεξάντλητου εὐημερίας διὰ τὴν γῆν ἐκείνην.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπὶ μακρὸν ἐβουθίσθη εἰς τὴν θέαν τοῦ Νεῖλου, εἰς τὴν κατωτάτην αὐτοῦ ἄμφοτον τότε διατελοῦντος, ὑπερέβη τὸ τέλος αὐτὸν ἐπὶ μακρὰς γεφύρας, καὶ ἐλάσας ἐπὶ ὄραν δι' ὄδοῦ ἐπιμεμελημένης, ἔφθασα εἰς τὰς Πυραμίδας.

Περὶ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἡ θέα τῶν μοι ἐπροξένησεν οὐδὲν δύναμαι νὰ εἰπῶ μὴ χιλιάκις καὶ χιλιότροπος ῥηθὲν ὑπὸ πάντων ὅσοι κατὰ πρῶτον τὰς εἶδον. Τὸν χρόνον τὰ πάντα φοβοῦνται, μόνον δὲ τὰς πυραμίδας φοβεῖται ὁ χρόνος λέγει τις Ἀραβὸν γραφεύς, καὶ τοῦτο μοι ἐπῆλθεν εἰς τὴν μνήμην ὅτε ἐλθὼν ἔστην εἰς τὴν σκιάν τῆς γιγαντιαίας πυραμίδος τοῦ κατὰ τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφὰς πρὸ 6000 ἐτῶν βασιλεύσαντος Χουφῶ, τοῦ Χέπος καθ' Ἡρόδοτον, ὅστις, σχεδὸν ἀκριβῶς, λέγει 300 ποδῶν μῆκος ἔχουσαν ἐκάστην πλευρὰν τῆς βάσεως αὐτῆς, καὶ, — ὅπερ ὅμως ὑπερβολικὸν καὶ διπλάσιον τοῦ ἀληθοῦς, — ἴσον καὶ τὸ ὕψος. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ συγγραφεὴ ἠργάσθησαν ἑκατὸν χιλιάδες ἀνθρώπων εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς, πλὴν τῆς τομῆς καὶ μετακομίσεως τῶν λίθων, διακρίσασαν ἐπὶ εἴκοσι ἔτη. Καὶ τὸ μὲν ὄνομα πυραμῆς ἦν Ἑλληνικόν, σημαίνον τὸν μικρὸν πλακοῦντα, κατ' ἀντίφρασιν, ὡς ὁ ὀβελίσκος ἐκ τοῦ ὀβελός· ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν δ' ἦν τὸ τεράστιον οἰκοδόμημα οὐδὲν ἕτερον ἢ ὁ τάφος τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὸ βασιλέως, καὶ ἤρχετο ἡ οἰκοδομὴ ἀμα τῆ τοῦ βασιλέως ἐνθρονίσει, ἠῶξανε δὲ κατὰ τὰς δικαστάσεις διὰ νεῖν ἐπιθέσεων ἀνὰ πᾶν ἔτος, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως τὸν θάνατον ἐκαλύπτετο ἔξωθεν πᾶσα ἢ πυραμῆς διὰ λίθων ζεστῶν μεγίστων, ὧν οὐδένα λέγει ἐλάσσονα

τῶν 30 ποδῶν ὁ Ἡρόδοτος. Ἀλλ' ἢ ἐπιφάνεια αὕτη ἐξέλιπεν ἢ ἀφῆρηθη διὰ τῶν αἰώνων, καὶ ἤδη ἔχει ἢ πυραμῆς πᾶσα περίξ 203 ὑψηλὰς βαθμίδας, κρυσσοῦς καθ' Ἡρόδοτον, οὐς, ἂν ὀρέγηται, δύναται ν' ἀναβῆ ὁ ὀδοιπόρος, ἐλκόμενος καὶ ὠθούμενος ὑπὸ τῶν Βεδουίνων. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἔπραξα, ἀλλ' ἐπεμψα ἕνα τῶν Ἀράβων, ὅστις ὡς αἰλουρος ἀνεβῆχθήν μεχρι τῆς κορυφῆς, ἐκείθεν μὲ ἐχαίρετῆσε, καὶ ἀμέσως κατήλθε πάλιν ἐντὸς 10 λεπτῶν.

Ἀφ' οὗ δὲ κατέπεσε τὸ ἐξωτερικὸν περιβλήμα, ἀνευρέθη ὑπ' αὐτὸ ἐν τῷ μίσῳ τῆς βορείας πλευρᾶς ὅλως κατὰ τύχην, ἐξαιρέσιμος λίθος, οὗ μνημονεύει ὁ Στράβων, καὶ ἀφαιρέθεις καὶ αὐτός, ἔδειξε χιλίους, εἰς ὕψος 45 ποδῶν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ὅπῃν ἔχουσαν εἰς πάροδον κατιούσαν, εἰς ἣς τὴν εἰσοδὸν ἀναγκνύσκονται κεχαραγμένα πλεῖστα ὀδοιπόρων ὀνόματα, ἐν ἄλλοις τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἐγγλύφαντος διὰ γραμμάτων μεγάλων καὶ ἐπιδεικτικῶν· «Ζήτω τὸ σύνταγμα ὅσον αἱ πυραμίδες!»

Εἰς τὴν πάροδον ταύτην εἰσέδον κύπτων, βοηθεῖα τῶν Βεδουίνων. Ὅτε τὸ πρῶτον εὐρέθη, ἀπηντήθησαν, μετὰ 50 πόδας, γιγαντιαῖοι λίθοι κλείοντες τὴν περαιτέρω πρῶδον, καὶ ἔθραυσαν αὐτοὺς οἱ ἀρχαιοδίφαι. Δικαιρεῖται δ' ἢ πάροδος ἐνταῦθα δίχα, καὶ ἢ μὲν χωρεῖ βθεῶς ὑπὸ τὴν γῆν, μέχρι τοῦ ὕψους τῆς ἐπιφανείας τοῦ Νεῖλου, ἢ δὲ ἀνέρχεται πρὸς τὸ κέντρον τῆς πυραμίδος, μέχρι δύο ἐπαλλήλων θαλαμίσκων, ὧν ὁ ἀνώτερος ἐγκλείει λάρνακα ἐξ ἐρυθροῦ γρανίτου, τὴν τοῦ βασιλέως, οὗ εὐρέθη τὸ ὄνομα ἱερογλυφικῶς ἐπιγεγραμμένον πρὸς τῆ ὀροφῆ, οὗ ὅμως τὸ σῶμα εἶχε συληθῆ ὑπὸ Καλίφου τινός, τῆ ἢ ἑκατονταετηρίδι. Ὁ δὲ κατώτερος θαλαμίσκος, κενός, ὑποτίθεται ὅτι ἦν ὠρισμένος διὰ τὴν βασιλίαν.

Παρὰ ταύτη ἐγείρεται ἄλλη πυραμῆς, σχεδὸν ἴση αὐτῇ, κατὰ τοῦτο δὲ πλεονεκτοῦσα, ὅτι ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπὶ τὸ ἐν τέταρτον τοῦ ὕψους τῆς διατηρεῖ τὸ ζεστόν αὐτῆς ἐπικάλυμμα. Κατὰ τὰς εὐρεθείας ἐπιγραφὰς ἀνεγνωρίσθη ὡς τάφος Χερρήνος, τοῦ διαδόχου τοῦ Χέπος, καὶ μικρὸν περαιτέρω ἐγείρεται ἢ τοῦ Μυκερίνου (Μεγχερίς), διαδόχου τοῦ Χερρήνος, μικροτέρα τῶν ἄλλων.

Περὶ δὲ τὰς πυραμίδας καὶ πλεῖστοι ἄλλοι τάφοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλοι σώζονται, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐνεπίγρφοι καὶ κατάγλυφοι, δυτικῶς τῆς πυραμίδος τοῦ Χέπος μάλιστα ὅλη νεκρόπολις. κατὰ σχέδιον τακτικόν, περιλαμβάνουσα, ὡς φαίνεται, μόνον τάφους τῶν βασιλικῶν οἰκογενειῶν καὶ τῆς ἀνωτάτης ἀριστοκρατίας. Καὶ δύο ἕτερα περιεργότατα μνημεῖα εἰσὶν ἐνταῦθα ἄξια προσοχῆς, ἢ Σφιγγὲ, ἱερὰ τῷ Ἡλίῳ, κεφαλὴν γυναικίως, σῶμα

δὲ λέοντος ἔχουσα, 53 μέτρα μακρὰ, καὶ τετμημένη ἐκ βράχου αὐτοφυοῦς· καὶ ὁ οὐ μακρὰν αὐτῆς κείμενος ὑπόγειος, ἴσως προσκεχωσμένος ἀρχαιοφανέστατος ναὸς ἐκ γρανίτου καὶ ἀλαβάστρου, ἀμφότερα κολοσσιαῖα ἔργα, κατὰ σωζομένης ἐπιγραφὰς προϋφιστάμενα ἤδη τοῦ Χέπος, καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ, πρὸ ἐξακισχιλίων ἐτῶν, τοσοῦτο παλαιὰ ἤδη, ὥστε τότε ἐπεσκευάσθησαν. Πλὴν δὲ τῶν πυραμίδων ταύτων, καὶ ἄλλαι πολλαὶ σώζονται πρὸς νότον αὐτῶν κατὰ τὴν Σαχάραν, τὸ Δαχῆρ (τὴν ἀρχαίαν Μέμφιν), καὶ ἐν γένει κατὰ τὸ δυτικὸν χεῖλος τοῦ Νεῖλου, ἐν τῇ μέσῃ Αἰγύπτῳ, περὶ τὰς ἐβδομήκοντα.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν, ὅτε διηρχόμην τοῦ Νεῖλου τὴν γέφυραν, δεξιῶς μοι ἐδείχθη ἢ ταπεινὴ καὶ σύμφυτος δαχὴ τῆς νήσου Ρόδας, καὶ μοὶ ἐξηγήθη ὅτι ἐκεῖ ὑπὸ τοὺς θάμνους εὔρε ποτὴ ἢ θυγάτηρ τοῦ Φαραῶ τὴν κίστην τὴν ἐγκλείουσαν βρέφος τὸν Μωϋσῆν.

Τὰ θεάματα πάντα ταῦτα ἐπληττον, τὸ ὁμολογῶ, ἰσχυρῶς τὴν φαντασίαν μου, ἀναφέροντά με εἰς χρόνους βαθέος σκότους ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἄλλην γῆν, πρὸς οὐς σχετικῶς ἢ ἐλληνικὴ ἀρχαιότης ἀπέβαινε σύγχρονος σχεδὸν ἱστορία· καὶ τὰς ἀπεράντους καὶ ἀκαταστρόφους ἐκείνας πυραμίδας ἀναλογιζόμενος, ἀφ' ὧν οὐχὶ τεσσαράκοντα ἀλλ' ἐξήκοντα ὄλοι αἰῶνες μᾶς ἐπέβλεπον, εἰς παραδόξους ἐνέπιπτον σκέψεις περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, οὗ τὰ ἔργα ἐνίοτε ζῶσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα, ἐν ᾧ οὐδ' ἔχνης αὐτοῦ περισώζεται. Ἐκατοντάδες χιλιάδων ἀνθρώπων ἠργάζοντο, μυριάδες ἀπέθνησκον εἰς τὴν ἀνεργεῖν ἐνὸς τῶν τάφων ἐκείνων. Ποῦ ὁ πανίσχυρος δι' ὃν ἀνηγήθη; Καὶ τὸ τελευταῖον ἄτομον τῆς κόνεως αὐτοῦ ἐξέλιπεν, ἔλεγον.

ὑπὸ τοιούτων συλλογισμῶν κατειχόμεν ὅτε εἰσῆλθον καὶ εἰς τὸ τελευταῖον κατάστημα ὃ προϋτιθέμην νὰ ἐπισκεθῶ ἐπὶ τῆς βραχείας μου ἐν Καῖρῳ ἐπιδημίας, τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τοῦ Βουλάκ. Ἐκεῖ δ' ἔσχον τὴν τύχην ν' ἀπαντήσω τὸν πεπαιδευμένον Γάλλον διευθυντὴν, ὅστις εὐγενῶς μ' ἐξενάγησε, καὶ τὸν διακεκριμένον αἰγυπτιολόγον, τὸν Γερμανὸν ὑποδιευθυντὴν Αἰμύλιον Brugsch, ἀδελφὸν τοῦ περιωνύμου Brugsch-Pacha, οὗ τὸ ἱερογλυφικὸν Λεξικὸν ἐστὶν ἀνεκτίμητος ἠθασταρὸς διὰ τοὺς περὶ τὴν αἰγυπτιακὴν ἀρχαιότητα ἀσχολουμένους.

Τὸ μουσεῖον τοῦτο κεῖται παρὰ τὸν ποταμόν, εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς πόλεως, περιέχον πέντε μεγάλας αἰθούσας, δύο προδόμους, εὐρύχωρον αὐλὴν ἢ κῆπον, καὶ διαφόρους ἀποθήκας, πάντα μέρη χρησιμεύοντα εἰς ἐκθεσὶν ἢ διατήρησιν τῶν ἐρχομένων ἀρχαιοτήτων. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τοσοῦτον ἐσωρεύθη τὸ

πλήθος αὐτῶν, ὥστε ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἀπεφάσισε νὰ παραχωρήσῃ δι' αὐτὸ ἕτερον μεγαλοπρεπὲς μέγαρον τοῦ ὅμως οἱ διευθύνται μοι εἶπον ὅτι προτιμῶσι τὴν γενομένην πρότασιν τοῦ ν' ἀνεγερθῆ νέον Μουσεῖον ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης μεγάλης νήσου *Γεζιρέ*. Εἰς τὴν παρατήρησίν μου δ' ὅτι τοῦτο θὰ εἶχε τὸ ἐλάττωμα ὅτι τὸ Μουσεῖον θὰ ἔκειτο ἀποκέντρως καὶ μακρὰν τῆς πόλεως, μοι ἀπήντησεν εἰς τῶν διευθυντῶν μεριδίων, ὅτι ὠμίλουν ὡς Ἑλληνας καὶ οὐχὶ ὡς Αἰγύπτιος.

— Ἐν Ἀθήναις, μοι εἶπεν ἔχετε συμφέρον καὶ καθήκον νὰ ἐχῆτε τὸ μουσεῖον ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ προσιτὸν τοῖς πᾶσι. Πᾶς Ἑλληνας εὐλόγως ἐνδιαφέρεται εἰς τὰς λαμπράς αὐτοῦ ἀρχαιοτήτας, κομπάζει θεωρῶν αὐτὰς ὡς ἀφετηρίαν τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως, ὡς βάσιν τῆς ἐθνικῆς εὐγενείας του, καὶ θέλει νὰ τὰς σπουδάξῃ καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν μέριμνάν του. Οὐχ οὕτω καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἔνθα ἀσθενεστάτη ἐστὶν ἡ συνάφεια μεταξύ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νῦν χρόνων, καὶ πλὴν τοῦ Ἀντιβασιλείως καὶ ὀλιγίστων τινῶν λογίων ἐκ τῶν ἐγγυρῶν, εἰς τὴν Αἰγυπτιακοῦ ἡμεῖς οἱ ξένοι κυρίως ἐνδιαφερόμεθα καὶ ἐγκύπτομεν.

Ἄλλως τε μοι εἶπεν ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο συμφέρει ν' ἀνεγερθῆ Μουσεῖον νεόδμητον, καθ' ὅσον δύναται νὰ οἰκοδομηθῆ κατὰ σχέδιον ἐπιστημονικόν, πρὸς νοήμονα κατὰταξιν καὶ πρὸς εὐχερτεράν σπουδὴν τῶν ἀρχαιοτήτων. Ἄγνοῶ τίς τῶν δύο προτάσεων θὰ ὑπερισχύσῃ.

Αἱ Σφίγγες, τὰ ἀγάλματα, ἐξ ὧν τινα ἔχουσι τὸν ῥυθμὸν πολὺ ὀλιγώτερον σκληρὸν καὶ μονότονον τοῦ συνήθους, αἱ ἐνεπίγραφοι ἱερογλυφικαὶ καὶ σήμερον πλέον ἀναγινωσκόμεναι στήλαι, τὰ παντοῖα ἱερὰ καὶ ἐντάφια ἀναθήματα, αἱ νεκρῖκαὶ λάρνακες, ὧν βρῖθουσιν αἱ ἀποθήκαι, καὶ ὧν τινες ἔχουσι τὰ πρόσωπα οὕτω καλλιτεχνικῶς ἐξωγραφημένα, ὥστε ἀπίθανος δὲν φαίνεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι ὀφείλονται ἴσως εἰς γραφίδα Ἑλληνικὴν ἐκ τῶν χρόνων τῶν Πτολεμαίων, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ παμπόικια, πλουσιώτατα καὶ μετ' ἐξαιρέτου λεπτότητος ἐξεργασμένα κοσμήματα, τ' ἀποδεικνύοντα τὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἔξοχον βαθμὸν τῆς τέχνης ἐν ἀπωτάτῃ ἀρχαιοτάτῃ, ἀναδεικνύουσι τὸ μουσεῖον τοῦ Βουλᾶκ ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιοθεάτων τοῦ κόσμου.

Πρὸς τὸν K. Brugsch, ὅστις μοι εἰδείκνυε καὶ διδασκτικώτατα μοι ἐξήγει πάντα τὰ περιεργότατα ἐκεῖνα λείψανα τέχνης προμήτορος πασῶν τῶν τεχνῶν, καὶ τ' ἀντικείμενα τῆς ὑπερφάνου πολυτελείας βασιλείων μυθικῆς ἀρχαιότητος, μοι διέφυγόν τινες λέξεις περὶ τῆς διαθέσεως ὑφ' ἧς ἀπὸ τῆς εἰς τὰς πυραμίδας ἐπισκέψεώς μου εἶχον καταληθῆ, καὶ ἀστείου-

όμενος τῷ εἶπον τὸν πόθον ἂν θὰ εἶχον ἐπίτινας στιγμὰς νὰ παρουσιασθῶ εἰς ἕνα ἐκ τῶν μοναρχῶν ἐκείνων ἵνα ἐξ αὐτοψίας πεισθῶ ὅτι δὲν ἦσαν κεναὶ ἐπίνοιαι ἢ συμβολικαὶ παραδόσεις.

— Ὅτ' εἶχετε τῷ ὄντι ἐπιθυμίαν, μοι εἶπεν, προσωπικῶς νὰ γνωρίσητε τὰς αὐτῶν αἰγυπτιακὰς Μεγαλειότητας;

— Μεγίστη τιμὴ μου θὰ ἦτον, τῷ ἀπεκρίθη γελῶν, νὰ προσανκθῶ τοὺς τριάκοντα αἰῶνας των, καὶ νὰ παρκαστῶ πρὸ αὐτῶν ἵνα τοῖς προσφέρω τὰ σεβάσματά μου.

— Χωρὶς τοσοῦτου κόπου, μοι ἀπήντησεν εἰσάγων με εἰς ἄλλο δωμάτιον, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς παρουσιάσω εἰς τὰς Αὐτῶν Μεγαλειότητος τοὺς βασιλεῖς Ράμεσιν τὸν Β' καὶ Γ', Θουρμὲς Β', Ἀμοριν, Σέτιν, Πινότην καὶ Ρασκίην, καὶ εἰς τὰς βασιλίσσας Μακίερνιν, Νουφέρτ, ἄρξαντας ἐπὶ τῆς 21 μέχρι τῆς 17 δυναστείας, ἧτοι ἐπὶ τῶν 1000-1700 ἐτῶν π.Χ.

Καὶ μοι εἰδείκνυε ἐντὸς λαρνάκων, γυμνὰ καὶ παντὶ βλέμματι ἀναπεπταμένα, ἐν ἀρίστη δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διατηρήσει, τὰ σώματα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν προϊστορικῶν τούτων ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίδων, τῶν τέως μένον ἐκ τοῦ Ἡρόδοτου καὶ ἐκ τῶν ἱερογλυφῶν ἡμῖν γνωστῶν.

Πρὸ τινῶν ἐτῶν ὑπόνοιαι περὶ μυστικῶν εὐρέσεων ἀρχαιοτήτων εἶχον ἐγερθῆ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τότε ὁ K. Brugsch, τὴν διαφωνίαν δύο ἀδελφῶν ἀρχαιοκαπήλων ἐπιτηδείως ἐπωφεληθεὶς, ἀνεκάλυψε τὸ μέρος τῶν κρυπτῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν, καὶ πλησίον τῶν Αἰγυπτιακῶν Ὡθῶν (τοῦ Λουζῶρ), μετὰ πλείστων δυσκολιῶν καὶ κινδύνων εἰς στενάς ὑπογείους ὑπόνομους εἰσερπήσας, εὗρεν ἐν μεγάλῳ κοινοταφίῳ ὑπὲρ τὰς 30 λάρνακας περιεχούσας τὰς μουμίας βασιλείων καὶ βασιλικῶν συγγενῶν τῆς δεκάτης μέχρι δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ, ἀναποθετιμμένας εἰς τὴν κρύπτην ἐκείνην ἐν χρόνοις παρακμῆς τῆς Αἰγύπτου, εἰς προφύλαξιν κατὰ ἱεροσύλων καὶ κλεπτῶν οἴτινες, κατὰ σωζομένης ἐγγράφους ἀποδείξεις, κατέστρεφον τὰ κειμήλια ταῦτα τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας ἵνα διαρπάσωσι τοὺς θησαυροὺς οὗς ἐνέκλειον.

Ἐνώπιον τοῦ ἀπροσδοκῆτου τούτου θεάματος ἔμεινα ἐπὶ μακρὸν σιγῶν, καὶ καταληφθεὶς ὑπ' αἰσθήματος μικτοῦ ἐκ δυσπιστίας πρὸς τὰ ἴδια ἐμαυτοῦ αἰσθητήρια, ἂν ἀληθῶς ἐβλεπον ὅτι μοι εἰδείκνυετο, ἐξ ἀορίστου σεβασμοῦ πρὸς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων τῆς φήμης των τὴν γῆν πληρώσαντα. Καὶ δὲν ἦσαν σκελετοὶ ἄμορφοι ἢ πτώματα σεσηπότα, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἐπίσημοι νεκροὶ, ὡς ἂν εἶχον εἶτι τὴν προτεραιάν κατατεθῆ εἰς τὸν τάφον των, διατηροῦντες τὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὴν ἐκφρασίν αὐτῆς, νοσημοσύνην, θελήσεως σταθερότητα

ἢ οἶαν δῆποτε ἄλλην ιδιότητα χαρακτηῖρος παρά τισι τῶν ἡγεμόνων ἐμφαίνουσιν. Τὰς δὲ βασιλίδας, οὐδ' ἂν ἔζων θὰ ἐκολάκευον λέγων ὅτι ἦσαν ἐξόχως ὠραῖαι, ἴσως διότι ἐν Αἰγύπτῳ καὶ δισχίλια ἔτη π. Χ. ἄλλως ἢ σήμερον ἐξιτιμᾶτο ἡ ὠραιότης; ἀλλ' εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν φαίνεται ἐπιθάλλουσα ἡ ἀκμαία νεότης. Οὕτω δὲ περὶ τῆς βασιλικῆς αὐτῶν ἀναβολῆς δύνανται πολλὰ νὰ ῥηθῶσι, διότι εἰς αὐτὴν, ἐπὶ τοῦ ἐνταφιασμοῦ των, ἡ τῶν ἀρχαίων εὐλάβεια εἶχεν ἀντικαταστήσει τὸ τότε καθιερωμένον νεκρικὸν περίβλημα, νῦν δ' ἐπὶ τῆς ἐκθάψεως αὐτῶν ἢ τῶν συγχρόνων φιλομάθεια καὶ πολυπραγμοσύνη ταῖς ἀφήρσε καὶ τοῦτο, οὐδὲν ἀντικαταστήσασα, καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀποβλέψασα μᾶλλον ἢ εἰς τὴν εὐσημοσύνην.

Εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων μεγάλας προσέφερον κατὰ τὰ ἔσχατα ἔτη ὑπηρεσίας, πλὴν τῶν σοφῶν Γερμανῶν Λεψίου καὶ Brugsch-Pacha, ὁ Γάλλος διευθυντὴς τοῦ Μουσείου τοῦ Βουλᾶκ, Μαρτιέ-βένης καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μασπέρος. Εἰς τὴν αἰγυπτιακοῦ δὲ μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐπιτυχῶς ἐνέκυψε καὶ ὁ ἡμέτερος Νεροῦτσος, ἐξ Ἀμαρουσίου τῆς Ἀττικῆς καταγόμενος, ἔποικος δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ἐπὶ πᾶσαν ἐποψίαν ἐστὶν ἡ Αἰγύπτος, ἦτε ἀρχαία καὶ ἡ σύγχρονος, μελέτης ἀξία. Ἄλλ' εἰς ταύτην βεβαίως δὲν ἀκοῦσι δέκα ἡμέραι.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαυδίου.—Μετάφρασις X. A.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

ΙΔ'

Ἡ Ἑλλεν Μόργαν ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς μετὰ τοῦ Ροβέρτου συνεντεύξεως εἶχε χρησιμοποίησει τὸν καιρὸν τῆς. Πρακτικῶς σκεπτομένη μετὰ τὴν ἀπάθειαν τοῦ συμφέροντος ἐξήτασε πῶς ἠδύνατο ν' ἀνακτήσῃ τὸ ἀπολεσθὲν ἔδαφος. Προφανῶς ὁ κ. δὲ Μομβρέν δὲν τὴν ἠγάπα πλέον. Ἀλλὰ τὴν εἶχεν ἄρα γε ἀγαπήσει ποτὲ; Τὴν εἶχε ἐπιθυμήσει ἴσως, ναί, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶχεν ἀγαπήσει!..

Καὶ ἡ εὐεσθὴς Ἀγγλίς παρετήρησε τὴν μορφήν τῆς ἐν τῷ κατόπτρῳ, ὡς νὰ ἐσπούδαζεν ἐαυτήν, ἔσειεν εἰρωνικῶς τὴν ξανθὴν κεφαλὴν τῆς.

Οὐδέποτε τὴν ἠγάπησεν, καίτοι εἶχεν εἶπει, Never! Τὸ never more ἐκεῖνο, ὅπερ νῦν ἐπανε-

λάμβανε ἀντήχει εἰς τὰς ἀκοάς τῆς ὡς νεκρῶσιμος κώδων. Ἄλλ' ὅμως πολὺ ὀλίγον ἐμερίμα ἂν εἶχεν ἐμπνεύσει ἢ ὄχι πραγματικὸν ἔρωτα. Τί τὴν ἔμελεν! Μήπως εἶχε δώσει αὐτῇ ὅ,τι ἀπῆται παρὰ τῶν ἄλλων; Ἐσχεν ἀληθῶς μερικὰς ἀδυναμίας ἰδιοτρόπους πρὸς τινὰς, ἀλλ' ὁ μόνος καὶ ἀληθὴς ἔρωσ καθ' ὅλον τὸν βίον τῆς ὑπῆρξεν ὁ πρὸς τὴν Ἑλλεν Μόργαν. Ἠγάπα τὴν καλλονὴν τῆς καὶ περιποιεῖτο αὐτὴν ὡς φυτὸν σπάνιον. Πᾶν ὅ,τι δὲν ἀπέτελει μέρος τοῦ ἑαυτοῦ τῆς ὀλίγον τὴν ἐνδιέφερον. Δὲν ἐπανήρχετο πρὸς τὸν Ροβέρτον διὰ νὰ τὸν ἀποκτήσῃ ἐκ νέου, ἀλλὰ διὰ ν' ἀνεύρῃ πλαίσιον κατάλληλον εἰς τὴν κομψὴν τῆς εἰκόνα. Καὶ ὅμως μία ζηλοτυπία—οὐχὶ γυναικίως, ἀλλ' ἀνταγωνιστρῖκα—τὴν ἐβασάνιζεν ὡσάκις ἀνελογίζετο τὴν Γιλβέρτην. Ν' ἀναμιγνύηται καὶ νὰ διαφιλονεικῆ πρὸς αὐτὴν τὸν κ. δὲ Μομβρέν ἢ μικρὰ ἐκείνη νέα! Δὲν ἐγνώριζε τὴν Γιλβέρτην, ἀλλὰ τὴν ἐφαντάζετο δειλὴν, ἀπλοϊκὴν, ἔχουσαν χυδαίαν καλλονὴν μαθητρῖκα. Ἐπρεπε δ' ὁ κ. δὲ Μομβρέν, ὅν ἐγίνωσκεν ὡς ἀσθενῆ τὸν χαρακτηῖρα, πολὺ ν' ἀγαπᾶ αὐτὴν διὰ νὰ τολμᾷ νὰ ἐξανίσταται τόσον σινοδρῶς ὅτε αὐτῇ, ἡ νόμιμος σύζυγος ἤρχετο ν' ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά τῆς.

Ναὶ ἡ νόμιμος σύζυγος! Καὶ ἐν τῷ θαλάμῳ αὐτῆς, εἰς τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν Βουλώνης οἰκημᾶ τῆς, ἐν τῷ θαλάμῳ, οὗ ἡ πολυτέλεια εἶχε φθαρῆ καὶ ἀποστιλβωθῆ ἐκ τοῦ χρόνου, ἡ Ἑλλεν Μόργαν ἤρνευα ἐντὸς τῶν συρταρίων τοῦ γραφείου τῆς, ὅπως ἀνεύρη, μετὰ τὴν ἡδονὴν ἣν αἰσθάνεται ὁ διάδικος κρατῶν εἰς τὴν χεῖρά του τὸ ἐγγράφον δι' οὗ θὰ κερδήσῃ τὴν νίκην, τὴν γαμήλιον πρᾶξιν, τὴν συνταχθεῖσαν ἐκεῖ πέραν εἰς τὸν μικρὸν καῖσκον τῶν περιχώρων τοῦ Λονδίνου, εἰς Φόρεστ Χίλλ, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Κέντ. Ἀνεγίνωσκε αὐτὴν ἀνευρίσκων παρὰ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ ἱερέως Βαρλόου καὶ τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ, Χάρτλεϋ, ὅστις εἶχε χρησιμεύσει ὡς μόνος παρὰ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενος μάρτυς, τὴν ἰδικὴν τῆς ὑπογραφὴν α' Ἑλλεν, Μαίρη Μόργαν» καὶ τὴν τοῦ νεαροῦ κόμητος Ροενάλιου Ροβέρτου δὲ Μομβρέν. Κόμησσα!.. ὅσα θέλει ὡς ἔλεγεν αὐτός, ἦτο κόμησσα! Ἐνόμιζεν ὅτι ἦκουεν ἀκόμη τὴν φωνὴν τοῦ ἱερέως κηρύσσοντος αὐτὴν συνευγμένην μετὰ τοῦ κόμητος, ἐνόμιζεν ὅτι ἦσθάνετο εἰς τὴν χεῖρά τῆς τὴν πίεσιν τῶν δακτύλων τοῦ Ροβέρτου. Δὲν εἶχε λησμονήσει τὴν χαρὰν ἣν ἐδοκίμασεν ὅτε ἐξερχομένη τοῦ ναοῦ καὶ ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ νεαροῦ Γάλλου ἦκουεν ὡσεὶ φωνὴν πινὰ ἐνδόμουχον λέγουσαν αὐτῇ: «Τέλος πάντων κατώρθωσες τὸν σκοπὸν σου, Ἑλλεν Μόργαν!»

Καὶ ὡς ἀνόητος μετὰ τινὰς μῆνας ἐφωρᾶτο παρὰ τοῦ συζύγου τῆς, οὗ ἡ τύφλωσις οὐδὲν

υπόπτου και όστις ούδέν θά έβλεπεν άν ή σύζυγός του έδεικνυε πλείονα περίσκεψιν. Πού νά εύρισκετο, τί νά έγεινεν ο Βαρέσκος εκείνος, όν ο κ. δέ Μομβρέν είχε συναντήσει εις την κατοικίαν της; Είχεν άποθάνει ίσως, ώς είπεν αυτή πρós τον Ροβέρτον, ή είχε γείνει άφαντος, άντιθέτως επί της σκηνής τας χυδαίας όρησιτικας συνθέσεις του εις τά έπαρχιακά θέατρα της Ιταλίας. Ήσθάνετο έπιθυμίαν νά τον καταραστή και ένταυτώ τον άνεζήτηει. Αύτός ο Βαρέσκος ήτο ή έφορμή της καταρρεύσεως των σχεδίων της.

Και όμως άν ήτο εκεί, ήδύνατο νά τή χρησιμεύσει ώς σύμμαχος, ώς όργανον. Άλλ' όχι, θά είχαν άποθάνει εις Βούενος Άύρες, διότι άλλως θ' άνεφάνετο τείναν την πειναλίαν χειρά του εκτός του βορβορώδους καταφυγίου του.

Κρίμα!

Είχεν άπόφασιν νά παλαίση κατά των Μομβρέν. Τό είπε ρητώσ εις τον κόμητα. Είχε βαρυνθή πλέον νά διαμένη κόμησσα άνώνυμος. Την είχε νύμφευθη; Λοιπόν ο τίτλος της άνήκεν. Θά τον ελάμβανεν αυτή κατ' άρχάς και κατόπιν θά τον επεκύρωνεν τά δικαστήρια.

Τότε λοιπόν νά κινήση δίκην;

Ή Έλλην έσταμάτησεν εύθής άναχαιτισθείσα μετά την πρώτην θέρμην της μάχης. Διά νά έγείρη δίκην έχρηιάζετο χρήματα, και ή πενία ήπέλει ήδη και επέζε αυτήν. Πάν ό,τι ο Ροβέρτος τή είχε δωρήσει, αυτή τό έδωκάνησεν άσώτως, τό άπώλεσεν και αυτό τό χορήγημά της ήτο ύποθηκευμένον. Πρò ενός ήδη έτους είχαν έκποιήσει τά λείψανα της πολυτελείας της, και τά έχοντα άξίαν κομψοτεχνήματα της αίθούσης της, άτινα έδώρησε πρós την κυρίαν Μόργαν, γραϊάν και άσθενή ούσαν και έχουσαν άνάγκην άναπαύσεως. Ή μήτηρ παρέλαθεν άπελθούσα πάντα ταύτα, τά έξεποίησε και μέ τά όλίγα αυτά χρήματα έζη πεινχρώσ έν Βαρβικισάρ. Εις την Έλλην άπέμενον ψυχία τινά μόνον όσον νά μη άποθάνη της πείνης. Άπέμενεν όμως αυτή ή καλλονή της, ή δραστηριότης της και τό δικαίόν της. Μία κόμησσα δέ Μομβρέν δέν φοβείται την πείνιν.

Έν τούτοις άπομεμονωμένη ούσα έπρεπε κατ' άνάγκην νά φέρηται περισκεμμένως. Δίκη εξαίφνης, έγειρομένη ένδεχόμενον ήτο νά παροργίση τον κόμητα και τον πατέρα του. Έστρεψε και επανέστρεψε μεταξύ των δακτύλων της τό κειρινίσαν ήδη εκ της πολυκαίριας έγγραφον της γαμηλίου πράξεως, τό συνταχθέν παρά του ίερέως Βάρλου. Και έσυλλογίζετο: άν τυχόν ο γαλλικός νόμος δέν άνεγνώριζε τό συναικείον εκείνο; Άν ο γενόμενος έν Άγγλία γάμος τις ήτο άκυρος έν Παρισίους;

Ίσως θά ήτο προτιμότερον, πρίν καταφύγη εις τά δικαστήρια, νά προσπαθήση νά εξαναγκάση τον Ροβέρτον όπως δεχθή την κατάστασιν, ήν αυτή ρητώσ άπήτει. Ύπήρχον δύο πρós τούτο μέσα. Πρώτον, ή πειθώ: άλλ' ο Ροβέρτος είχε επαντήσει άποτόμως. Δεύτερον ή άπειλή: άλλά πάντα άπειλή άπρητει και ποιάν τινά επικύρωσιν διά νά καταστή κζπως σοβαρά.

Ή Έλλην έγίνωσκεν ότι ο κόμησ ελάτρευε την θυγατέρα του. Διά της Κυπριανής λειπόν ήδύνατο νά τον εξαναγκάση. Τό παιδίον εύρίσκετο εις τά περίχωρα της Βιλλερβίλλης. Συνέλαθε την ιδέαν νά τό άρπάση κρυφίως και νά τό παραλάβη μεθ' έαυτής. Έγραψε πρής μίαν παλαιάν της θαλαμηπόλον έγκατεστημένην έν Τρουβίλλη, όπου είχε νυμφευθή Ιουδαϊόν τινά έμπορον σπανίων και άρχαίων αντικειμένων. Ή νεάνις αυτή ήτο κατά πάντα άφωσιωμένη αυτή. Περιεπόλησεν επί τινα χρόνον περίξ της οικίας, και μετά την επάνοδόν της εις Παρισίους έμαθε παρ' αυτής ότι οί Ρυώ δέν είχαν πλέον την Κυπριανήν εις την οικίαν των. Ο γέρον Ρυώ μάλιστα είχε αναχωρήσει εις Παρισίους πιθανόν μίαν ήμέραν, φέρων μεθ' έαυτού και τό παιδίον.

Ή Έλλην συνησθάνθη ότι έμάντευσαν τους σκοπούς της. Άλλ' άφού ο Ροβέρτος ελάμβανε τοιαύτας περι τούτο προσυλάξεις και μετά τόσης σπουδής, σημείον ότι έφοβείτο ύπέρ πάν άλλο την άρπαγήν της Κυπριανής.

— Τόσον τό καλλίτερον! είπεν εκεί θά τον προσβάλω.

Και εκτοτε ψυχρώσ ή Άγγλις επεχείρησε μέ έπιτηδειότητα άστυνόμου ν' άνεύρη τά ίχνη της θυγατρός της. Τό παιδίον βεβαίως θά εύρίσκετο ή εις Παρισίους ή εις τά περίχωρα του Μελέν. Άδύνατον ήτο νά τό παρέλαθεν ο κ. δέ Μομβρέν έντός της πόλεως αυτής του Μελέν. Εις Παρισίους θά ήτο δύσκολον ν' άνεύρη την Κυπριανήν: άλλ' επιστρέψασκε εις Μελέν, έρωτώσα τήδε κκειίσε τους έν τώ σταθμώ του σιδηροδρόμου εργαζομένους και τον ιδιοκτήτην του Μεγάλου Μονάρχου ή Έλλην έμαθεν ότι ο Ροβέρτος ούδέποτε σχεδόν μετέβαινεν εις Παρισίους. Άρα ή Κυπριανή δέν ήτο εκεί, διότι άλλως ο πατήρ καθικαστήν θά έπορεύετο αύτόςε διά ν' άσπασθή την κόρην του.

Άφ' έτέρου ήκουσεν ότι ο κ. δέ Μομβρέν εξαίρητο συχνάκις επιππος και μετέβαινε μόνος πρós τό μέρος του Φονταινεβλώ.

Εις Φονταινεβλώ; Λοιπόν εκεί ήτο!

Ήρκει αυτή τούτο διά νά κατασκοπεύση του λοιπού τον Ροβέρτον.

Έσπέρων τινά άπερχομένη εκ Μελέν ή Έλλην εύρέθη έν τώ σταθμώ του σιδηροδρόμου, ένθ' άνέμενε την εις Παρισίους μετβαίνουσαν

άμαξοστοιχίαν, άντικρύ νέου ύψηλοϋ, έπιμελώς και μετά κομψότητος ένδεδυμένου και μειδιώντος, φέροντος φαϊόν πιλόν και λευκά περισφύρια. Ο νέος την έχαιρέτισε, αυτή δέ τον άνεγνώρισε και έτεινεν αυτώ άμέσως την χείρα.

— Ά, φίλτατε Ρεβίλ! τί καλή τύχη!... Τό έγνώριζα όμως ότι εύρίσκεσθε εδώ.

— Και έγκατεστημένος μάλιστα εις Μελέν, τό όποιον είνε χειρότερον!... Μεταβαίνω εις Παρισίους διά ν' άνακουφισθώ όλίγον, νά γευματίσω εις τους Πρέσβεις και ν' άκούσω όλίγην καλήν μουσικήν, Εις τό Μελέν άσφυκτιζ κανείς!

— Και εις τό Μελέν αναμειγνύεσθε πάντοτε εις την πολιτικήν;

— Διεξάγω άγώνα.

Ή Άγγλις έγέλασε χλευαστικώς και μέ την ελαφράν βρετανικήν προφοράν της, ήτις εξαίρητο μέ τινα θελκτικόν συριγγμόν διά μέσου των λευκών όδόντων της:

— Ω, ω! είπεν και τί είδους άγώνα;

— Έκλογικόν.

— Ά, ναι άλήθεια! Ήτο περιττόν νά σας έρωτήσω. Άνεγνώσα τον Έγγελο. Καθώς είδα, δέν ύποστηρίζετε την ύποψηφιότητα του Βαρδιέ!..

Ο Σαβουρώ δέ Ρεβίλ ήρχισε νά γελά φαιδρότατα.

— Νά ύποστηρίξω τον ταγματάρχην έγώ;... Άλλ' έγώ τον διώρθωσα για καλά τον κυυμένον!.. Είνε πάρα πολύ συντηρητικός ο ταγματάρχησ!..

Και περών τον άντίχειρα εις τό άνοιγμα του ύπενδύτου του, άφού έτίναξε δι' αυτού πρότερον ελαφρώσ τό άνάστροφον του ίματιού του, ού ή κομψοδόχη έκοσμήτο δι' ώραιάς έρυθράς καμελίας, ο τυχοδιώκτης δημοσιογράφος μέ τόνον ύπερβολικής σεβαρότητος και προσπεποιημένης έξιοπραπειάς προσέθηκεν:

— Ημείς επεναντίας είμεθα ριζοσπάσαι έμμανείς... ριζοσπάσαι εις τό έπακρον... Καμμίαν διακλαγήν δέν άνεχόμεθα!

— Ά μπά; είπεν ή Έλλην.

Έγίνωσκε πολύ καλά τον κ. δέ Ρεβίλ, συναντήσασα αυτόν πολλάκις έν Λυσών, έν Διέππη, έν Βισύ. Μίαν φοράν μάλιστα, κατά τό θέρος, συνητήθησαν και συνεταξείδευσαν επί άτμπολοίου καταρχομένου τον Ρήνον. Και είχαν πολλά συνημιλήσει εκεί Ο πνευματώδης θαμιστής των βουλευδάρτων ήρεσκε και διασκεδάζε παροδικώς την Άγγλιδα. Ένεθυμείτο δέ ότι τότε πολλά είχαν είπει αυτή περι των ιδεών του ότι μόνον διά της βεσιλείας ήδύνατο ν' αναγεννηθή ή Γαλλία.

— Άλλά, φίλτατε κύριε δέ Ρεβίλ, είπε, σας έγνώριζα άλλοτε βασιλόφρονα!..

— Κατά την εποχήν της συνενώσεως των κομμάτων, ναι. Τώρα όμως είμαι ριζοσπάστης. Έμπρός!.. μάρι!

Ή Έλλην, ήτις δρμεμφύτως άλλοτε είχε ημιλήσει πρós τον κ. δέ Μομβρέν περι του Ρεβίλ αυτού ως άνθρώπου, όν καλόν θά ήτο νά περιποιηθή, έχάρη λίαν επί τή συναντήσεϊ του. Άνεξαρτήτως της στωμυλίας του, ήτις άλλοτε την είχε τέρψει, ο Σαβουρώ άπέκτα αφηνώς νείαν άξίαν, ήν αυτή δέν άνελογίζετο πρότερον. Ήτο ο άντίπαλος του άνδρός, ού ή άνεψιά παρέβλαπτε την Έλλην.

Έπρεπε νά χρησιμοποίηση τον Ρεβίλ αυτόν! Άνήλθεν εις τό βαγόνιον μετ' αυτού, καθ' ήν στιγμήν άνήρ τις, νέος εισέτι, κομψός και μειδιών, όν όλοι έχαιρέτιζον, άνήρχετο εις ιδιαίτερον της άμαξοστοιχίας διαμέρισμα.

Ο Ρεβίλ έχαιρέτισεν ως οί λοιποί μετ' πλείονος μάλιστα ή οί άλλοι σπουδής, τον κύριον εκείνον, φέροντα την ταινίαν αξιωματικού του Λεγεώνος της Τιμής, όστις άνταπέδωκε τον χαιρετισμόν, όπως ούν εκπληττόμενος, άλλή φιλικώτατα.

— Ποίος είνε αυτός όπου έχαιρετίσαστε; ήρώτησεν ή Έλλην καθιζομένη άντικρύ του Ρεβίλ.

— Ποίος;.. ο νομάρχης!.. Πηγαίνει εις Παρισίους ως έγώ. Πάντοτε εύρίσκεται εις Παρισίους ο νομάρχης!.. Θά στενωχωρήται πολύ εις Μελέν: τό έννοώ! Διοικεί μακρόθεν. Άλλως τε, προσέθηκεν ο συντάκτης του Έγγελοσ, παρατηρήθη ότι όσάκις αϊ Βουλαϊ άργούσιν, ή Γαλλία είνε ήσυχωτέρα: πιθανόν και όσάκις άπουσιάζουν οί νομάρχαι οί νεμεί νά διοικώνται κάλλιον!..

Και έγέλα λέγων ταύτα.

— Ούχ' ήτον διάκειμαι μετ' αυτού εις φιλικάς σχέσεις, είπεν εκ νέου. Ποίος εξεύρει τί δύναται νά συμβή; ένδέχεται νά γείνω πάλιν συντηρητικός ή νά γείνη αυτός πάλιν ριζοσπάστης. Ύπάρχει πάντοτε τρόπος νά συνεννοηθώμεν!

Ο κομψός εκείνος και ευχαρις κυνισμός δέν άπήρσκεν εις την Έλλην. Έν έλλείψει του εξαφανισθέντος θεατρώνου, ήδύνατο νά προσλάβη συνεργόν τον Ρεβίλ. Άποκατεστημένος εις Μελέν, πολεμών τον Βαρδιέ, δυναμένος νά επιβλέπη τό μέγαρον Μομβρέν, ήτο αυτός πράγματι ο συνεργάτης, όν άνειροπόλει. Άπό Μελέν μέχρι Παρισίων ή Έλλην θελκτικώτατη έκαμε τον Ρεβίλ νά εκφέρη έν πρós έν ως τροχίσκουσ, ή ως σιγαρέτα εκ θήκης τά παλαιά φιλοφρονήματα, άτινα άλλοτε τή είχαν άπευθύνει, ύπήρξε δέ και αυτή φιλάρεσκος ακριβώς εις τό μέτρον τό απαιτούμενον όπως άποδώση εις την οικειότητα άόριστόν τι άρωμα μεθυστικώτερον. Ο

Ρεβίλ πάντοτε τὴν εὐρίσκον ἀξιόραστον, ἔχουσαν θέλγητρον τι αἰνιγματώδες ἐξεγείρον τὴν χαύνωσιν αὐτοῦ τοῦ κεκορημένου Παρισίου. Τοῦ ἐφκίνετο ὅτι ἐπανελάμβανε τὴν ἀνάγνωσιν διακοπείσης εὐχαρίστου σελίδος τὴν συνέχειαν μυθιστορήματος λησμενηθέντος ἐπὶ τῶν ἐδωλίων τοῦ κατερχομένου τὸν Ρῆνον ἀτμοπλοίου.

Ἡ Ἑλλεν εὐρίσκον ὅτι ἐπόθει. Ἐξ ὀρμεφύτου ἢ ἄσματος γυνὴ καὶ ὁ τυχοδιώκτης συνεμάχουν. Ὁ ἀνάνθανεν αὐτὴ διὰ τοῦ Ρεβίλ τὰ συμβαίνοντα ἐν Μελέν, ὁ δὲ κάλκμος τοῦ δημοσιογράφου θὰ ἦτο αὐτῇ ἐν ἀνάγκῃ χρησιμώτερος τῆς εὐλωττίας δικηγόρου. Τότε ἤρξατο ἀποφασιστικῆ, δραστηρίᾳ ἢ ἐκστρατεία, ἢ ἢ Ἄγγλις ἤθελε νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τοῦ Μομβρέν. Ὁ ἀνεκάλυπτεν, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο ἢ ἴδια νὰ παρακολουθήσῃ τὸν Ροβέρτον, εἰς ποῖαν οἰκίαν τοῦ Φονταίνεβλώ εἶχε κρύψει τὴν Κυπριανὴν ὁ κ. δὲ Ρεβίλ θὰ εὐρίσκε κατόπιν τὸ μέσον ὅπως ἀποδώσῃ αὐτῇ τὴν μικράν. Ὅχι διότι ἐνδιεφέρετο περὶ τοῦ παιδίου περισσότερο ἢ περὶ ἐνεγύρου, ἢ θυήρου. Ἀλλὰ διότι ἐσυλλογίζετο ὅτι ἢ ἂν ἀνῆρπαζε τὴν Κυπριανὴν ἀπὸ τοὺς φυλάσσοντας αὐτήν, ἢ ἂν ἐπεκαλεῖτο τὴν κοινήν γνώμην—ἐπιτηδαίως ἀποδίδουσα χροιάν δραματικὴν ἐν τινε ἄρθρῳ εἰς τὰ παθήματα τῆς μητρὸς, ἢς ἀπεστέρουν τὸ τέκνον τῆς—θὰ ἠνάγκαζε τὸν κ. δὲ Μομβρέν νὰ συνθηκολογήσῃ, νὰ τὸν ἴδῃ προσερχόμενον ἰκετευτικῶς ζητοῦντα τὴν Κυπριανὴν, τὴν ὁποῖαν αὐτὴ θὰ εἶχε πλησίον τῆς, θὰ ἐξήγειρεν ἐναντίον τῆς οἰκογενείας του τὸ κοινόν.

— Δὲν ἔχει καθόλου ἐνδοιασμούς, ἔχει πολλὴν τόλμην, ἔχει πνεῦμα καὶ θάρρος· εἶνε ἀκριβῶς ὁ συνέτακτος, ὅστις μοῦ χρειάζεται!

Προσέθετε μόνο καθ' ἑαυτὴν ὅτι ἦτο ὀχληρὸς πολὺ!.. Ὡ, ναί, πολὺ ὀχληρὸς καὶ σχεδὸν αὐθάδης μὲ τὰς ἐρωτικὰς του ἐκδηλώσεις. Ἀλλ' εἶνε τόσο μωροὶ οἱ ἄνδρες!.. Δὲν ἀρκοῦνται νὰ εἶνε ἀπλῶς φίλοι τῶν γυναικῶν!.. Εἶνε κουραστικοί!... πληκτικοί!.. ἐξηκολούθει νὰ λέγῃ καθ' ἑαυτὴν ἢ Ἄγγλις μὲ μικρὰ χασμῆματα γαλῆς ὀκνηρῆς.. Θέλει νὰ τὸν ἀγαπήσῃ αὐτὸς ὁ Ρεβίλ. Τὸν ἐκτιμῶ, ἔστω ἄλλὰ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ!..

Καὶ εἰς τὸν τρόπον μεθ' οὗ ὁ λογισμὸς τῆς ἐσταμάτα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκτιμῶν ἐκείνου ὕπῃρχε πᾶσα ἢ ψυχρῶτης ἐμπόρου ὑπολογίζοντος τὸ βάρος ἐνὸς οἰουδήποτε ἀντικειμένου καὶ συλλογίζομένου: «πόσον ἀξίζει;»

Ἡ Ἑλλεν καὶ ὁ Ρεβίλ ἐβλεπον νῦν συχνὰ ἀλλήλους καὶ ὁ συντάκτης τοῦ Ἐγγέλιου εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἀγῶνα ὃν ἐπεχείρει νέαν τραχύτητα. Δὲν ὑπεστήριξε μόνον τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Γκαρούς· ἐξυπηρετεῖ καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν μνησικακίαν τῆς μίς Μόργαν. Ὁ σαρκασμὸς ἐν

τῇ μικρᾷ ἐφημερίδι καθίστατο ὁσημέραι πικρότερος, ἢ διαβολὴ ὀξυτέρα καὶ ἐμπλεὴς δηλητηρίου. Πᾶν ὅ,τι ὁ Γκενὼ καὶ ὁ Καπποῦ εἶχον τολμήσει ν' ἀνακοινώσωσιν εἰς τὸν ταγματάρχην, ὁ Σαβουρὼ δὲ Ρεβίλ τὸ εἶχε δημοσιεύσει τὴν ἴδιαν ἐκείνην πρωΐαν εἰς τὸν Ἐγγέλιον τοῦ Μελέν, ὃν ὁ Βερδιέ δὲν ἤθελε ν' ἀναγνώσῃ.

Ἡμέρας τινὰς πρότερον ἢ Ἑλλεν Μόργαν καταλύσασα εἰς μικρὸν ξενοδοχεῖον ἐγγύτατα τοῦ σταθμοῦ, ὅθεν ἠδύνατο νὰ ἐπιτηρῇ τὰς ἀφίξεις καὶ τὰς ἀναχωρήσεις ὡς καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Δαμμάρι, διέκρινε τὸν κ. δὲ Μομβρέν διερχόμενον ἐπιπτον, ἐν σπουδῇ δὲ φορέσασα τὸν πλὸν τῆς ἐκράζεν μίαν ἀμαξίαν καὶ δεικνύουσα πρὸς τὸν ἠύνοχον τὸν ἤδη ἀπομακρυνθέντα ἵππια ὑπεσχέθη αὐτῷ γενναῖον φιλοδώρημα ἂν ἠδύνατο νὰ τὸν παρακολουθήσῃ χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὰ ἔχνη του.

Ἀκούσας τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ φιλοδώρηματος ὁ ἀμαξηλάτης ἐκάμμυσε πονηρῶς τὸν ὀφθαλμόν, ὑποπτεύσας ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐρωτικῆς τινος περιπεταίας. Εἶτα ἐμάστιξε σφοδρῶς τὸν ἵππον του, ὅστις ἦτο ἐξαίρετος.

— Πρὸ πάντων νὰ μὴ φανῇ ὅτι τὸν παρακολουθοῦμεν, παρήγγειλεν αὐτῷ ἢ Ἑλλεν.

— Ἄ, ἔνοῶ! Δὲν θέλετε νὰ τὸ ἐνοήσῃ ὁ κ. δὲ Μομβρέν...

Ἡ Ἑλλεν προσέβλεψε τὸν ἀμαξηλάτην ἀποροῦσα. Καὶ ὅμως ἦτο φυσικὸν ὁ ἀνὴρ ἐκείνος νὰ γνωρίζῃ τὸν κόμητα.

— Δὲν ἔχω κἂν ἀνάγκην νὰ παρακολουθῶ τὸν κ. δὲ Μομβρέν διὰ νὰ ἴδω πού πηγαίνει, εἶπεν ὁ ἀμαξηλάτης. Δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφισβόλιαν. Τὸν εἶδα ἕως τώρα τρεῖς φορές ὅπου ἐπήγαινε ἐκεῖ μερικὸς κυρίου ἐκ Παρισίων. Πηγαίνει εἰς Ἀβῶν!

Εἰς Ἀβῶν! Οὐδὲν ἐνόησε ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου ἢ Ἑλλεν. Κάτι χωρὶον θὰ ἦτο βέβαιον. Ἀλλὰ διατὶ ὁ Ροβέρτος νὰ προτιμᾷ νὰ μεταβαίνει ἐκεῖ; ἀδιάφορον ἢ ἀμαξία ἔφθασε εἰς Ἀβῶν πρὶν φθάσῃ ἐκεῖ ὁ κ. δὲ Μομβρέν σταματήσας εἰς ἐν φαρμακεῖον τοῦ Φονταίνεβλώ, ἢ Ἑλλεν ἀνέμεινε ἐπὶ τινος στιγμῆς· εἶτα εἶδεν ἕνα ἄνδρα ἐπιπτον σταματήσαντα ἐμπροσθεν οἰκίσκου κειμένου εἰς τὴν ὁδὸν παρὰ τὸν ναόν. Ὁ γέρον Δεβραὶ ἀνοίξας τὴν θύραν προῦπήντησε τὸν κ. δὲ Μομβρέν, ἔλαθε τὸν ἵππον ἐκ τοῦ χαλινοῦ καὶ τὸν ὠδήγησεν ὀλίγον ἀπωτέρω, εἰς τινὰ πλησιόχωρον σταῦλον βεβαίως, ἐνῶ ὁ Ροβέρτος εἰσῆρχετο εἰς τὸ οἶκημα.

Ἡ Ἑλλεν διέταξε νὰ σταθμεύσῃ τὸ ὄχημα εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ, μόνη δὲ καὶ ὅσον τὸ δύνατον κάλλιον προφυλαττομένη κατώπτουσε τὴν οἰκίαν. Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τοίχου ἀνείρπε γλυκίην, ἢς οἱ κλώνες φόμενοι ἐξ ὀξέως κορμῷ περιστραμμένου ὡς ὑπερμεγέθους μέλας

ὄφει, ἀνῆρχοντο περιπλεκόμενοι μεχρὶ τῶν παρθύρων τοῦ πρώτου πατώματος. Πρὸ τοῦ οἰκίσκου ἐκεῖτο μικρὸν κηπάριον, οὐ εὐθατος ἦτο ἢ εἰσοδος καὶ ὀπισθεν τῶν ροδωνίων εἰς ὕψος ἀναστήματος ἀνθρώπου διεκρίνετο τὸ ἰσόγειον, εἰς ὃ ἢ οἰκογένεια τοῦ Δεβραὶ ἔμενε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἡ Ἑλλεν ἠσθάνετο νευρικὴν τινὰ ἐπιθυμίαν ἐμφυτον, νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ κηπάριον ἐκεῖνο, νὰ κρούσῃ τὴν θύραν καὶ νὰ εἴπῃ; «Ποῦ εἶνε τὸ τέκνον μου; Εἶμμι ἢ μήτηρ!»

Προδήλωσεν ἐκεῖ εὐρίσκατο ἢ Κυπριανὴν, τὴν Κυπριανὴν ἤρχετο νὰ ἴδῃ ὁ κ. δὲ Μομβρέν. Ἡ Ἄγγλις ἐσυλλογίσθη ὅτι ἦτο προτιμώτερον νὰ μὴ ρισκοκινδυνεύσῃ, ἀλλὰ ν' ἀναμείνῃ καὶ ἀντὶ νὰ ἔγειρῃ τὴν προσοχὴν, νὰ μηχανευθῇ ἐπιτηδαίον τινὰ δόλον, δι' οὗ νὰ γείνη κυρία τῆς θυγατρὸς τῆς.

Ἐξήτασε τότε καλῶς τὸ οἶκημα, ὡς νὰ ἤθελεν ν' ἀποτυπώσῃ ἀκριβῶς ὅλας τὰς λεπτομερείας εἰς τὴν μνήμην τῆς. Εἰτ' ἀπῆλθε γινώσκουσα νῦν πού ὤφειλε νὰ πλῆξῃ. Ἐπανῆλθεν εἰς Μελέν προντίζουσα ν' ἀποκριθῇ καὶ ἀπεσῶρθη λαθραίως εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἔνθα κατέλυεν.

Τώρα τί νὰ πράξῃ; Ν' ἀρπάσῃ τὸ παιδίον; Βεβαίως ἄλλὰ τινε τρόπῳ; Ἀνέμεινε, ἐκαιροφυλάκτει τὴν κατάλληλον περίστασιν καὶ ἐν τοσούτῳ ἐξέτρεχεν ἐνίοτε κρύφα μεχρὶ τοῦ Ἀβῶν καὶ προσεπάθει νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἠνιόχου πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν Δεβραὶ, περὶ τῶν ἐξεῶν των, περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἑαυτῶν ἀφωσιώσεως. Ἐσκέπτετο νὰ διαφείρῃ αὐτοὺς διὰ χρημάτων καὶ νὰ παραλάβῃ τὴν Κυπριανὴν· πλὴν αὐτοὶ ἦσαν ἀδιάφθοροι. Ἦσαν παλαιοὶ ὑπηρέται τοῦ Μομβρέν, ὀλοφύχως ἀφωσιωμένοι!

— Φαίνεται, ἔλεγε σαρωδικῶς ἢ Ἑλλεν, ὅτι ἢ γενεὰ τῶν πιστῶν θεραπόντων δὲν ἐξῆλειφθη ἀπὸ τοῦ κόσμου!.. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ροβέρτος τοὺς πληρώνει καλά, αὐτὴ εἶνε ἢ αἰτία! προσέθετεν ἢ εὐειδῆς γυνὴ μὲ τὸ ψυχρὸν τῆς μετὰ διαμα.

Ἡμέραν τινὰ μεταβάσασα εἰς Ἀβῶν, καιροφυλακτοῦσα τὴν εὐκαιρίαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Δεβραὶ καὶ μὴ τολμῶσα νὰ τὸ πράξῃ ἐκ φόβου μὴ ἐξεγείρῃ τὴν δυσπιστίαν ἢ Ἄγγλις διέκρινεν, ὠθήσασα τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου, γυναῖκα τινὰ. Εἶδεν ὅτι εἶχεν μέλαιναν περιβολήν, τὸ σεμνὸν ἦθος παιδαγωγοῦ καὶ τὸ ἀνάστημα νεανίδος. Μετ' ὀλίγας στιγμῆς ὁ Ροβέρτος δὲ Μομβρέν ἀφίκετο ἐφ' ἀμάξης τὴν φορὰν ταύτην καὶ διὰ νὰ μὴ τὴν παρατηρήσῃ ἢ Ἑλλεν ἐκρύβη ὑπὸ τὸ προστέγασμα τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, ἀνοίξασα μάλιστα καὶ τὴν θύραν καὶ στηριχθεῖσα ἐπὶ κιγκλιδώματος μνημείου, ἐφ' οὗ ἐχαράσσετο παραμυρορρωμένον τὸ ὄναμα τοῦ Μοναλδέσκου. Ἡ Ἑλλεν Μόργαν ἠδύνατο ἐκείθεν νὰ ἐπιτηρῇ τὸν Ροβέρτον. Ἡ

καρδία τῆς Ἑλλεν, ἢ καρδία ἐκείνη, ἦτις δὲν ἐπαλλεν οὐδ' ἐξ ἔρωτος, οὐδ' ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, οὐδὲ σχεδὸν ἐξ ὀργῆς, ἠσθάνθη ὡσεὶ ὀδυνηρὸν νυγμὸν βελόνης· ἀστραπὴ πείσματος διήλθε δι' αὐτῆς. Ἦτο ἢ ἀντίζηλός τῆς ἢ γυνὴ ἐκείνη.

Ἡ ἀνεψία τοῦ ταγματάρχου Βερδιέ, ἢ νεῆ-νικ, ἢς ἐγίνωσκε τὴν οἰκειότητα μετὰ τοῦ Ροβέρτου παρὰ τοῦ Ρεβίλ, καταλύσαντος ἐν Τρουβίλλῃ ἄλλοτε μετὰ τοῦ Βερδιέ καὶ μετὰ τοῦ κ. δὲ Μομβρέν, ἢ Γιλβέρτη, περὶ ἢς καὶ αὐτὴ εἶχεν ὁμιλήσει εἰς τὸν κόμητα, εὐρίσκατο ἐκεῖ! Εἶχον συνεντεύξεις αὐτὸς καὶ ἐκείνη εἰς τὸν ἐν Ἀβῶν οἰκίσκον!

— Ἄς εἶνε! τόσον τὸ καλλίτερον! εἶπεν ἢ-συχως ἢ Ἑλλεν, ἀφοῦ πρὸς στιγμὴν ἐλυπήθη, πληγείσα ἐν τῇ γυναικίᾳ αὐτῆς ματαιοδοξίᾳ. Τοῦλάχιστον τοὺς ἔχω εἰς τὸ χέρι!

Ἡ Ἑλλεν ἀνεζήτησε ὄπλον κατὰ τοῦ κ. δὲ Μομβρέν καὶ τώρα τὸ ἀνεύρισκεν. Δὲν ἦτο μόνον ἢ ἀρπαγὴ τῆς Κυπριανῆς δι' ἢς ἠδύνατο νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Ροβέρτον νὰ κύψῃ, νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ αὐτὴν, τὴν Ἑλλεν Μόργαν, ὑπὸ τὴν νόμιμόν της ἰδιότητα ὡς κόμησσαν δὲ Μομβρέν ἦτο καὶ ἢ ἐκθεσις τῆς ὑπολήψεως τῆς Γιλβέρτης. Διὰ μέσου τῆς δεσποινίδος Βερδιέ, διὰ μέσου τῆς τιμῆς τῆς Γιλβέρτης ἐδέσμευεν ἀπὸ τῆς πρωίας ἐκείνης τὴν θέλησιν τοῦ Ροβέρτου. Ἀναμφισβότως λαμπρὰ ἦτο ἢ ἰδέα τῆς ὅπως ἔλθῃ νὰ ἐγκαταστῇ εἰς Μελέν, εἰς τὸ παρὰ τὸν σταθμὸν ξενοδοχεῖον, ὡς εἰς σκοπιάν, εἰς τὸ Ἀβῶν δέ, ναί, εἰς τὸν μικρὸν οἰκίσκον τοῦ Ἀβῶν ἐμελλε νὰ κριθῇ ἢ τύχη τῆς!..

Εἰδοποίησε τὸν Σαβουρὼ δὲ Ρεβίλ περὶ πάντων ὅσα ἔμαθεν. Ὁ δημοσιογράφος ἐχάρη σφόδρα. Αὐτὸ ἦτο λουκοῦμ! ἔλεγεν. Ἡ Ἑλλεν Μόργαν παρῆχεν αὐτῷ τὰ στοιχεῖα νικηφόρου ἀγῶνος.

— Εὐγε!.. Ὡ, τότε λοιπὸν τὰ πάντα ἐξηγοῦνται. Ἰδοὺ διατὶ ὁ μαρκήσιος δὲ Μομβρέν δὲν ἐδέχθη τὴν ὑποψηφιότητα. Ἐκαμε τὸ χατῆρι τοῦ ταγματάρχου ὁ γέρον βασιλόφρων! Ἡ ἀνεψία χαϊδεύει τὸν νέον καὶ ὁ νέος ἐμποδίζει τὸν πατέρα του νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα, τοιοῦτοτρόπως δὲ ὁ Βερδιέ βγαίνει μιά χαρὰ! Καλὰ τὸ ἐσκέφθησαν! πονηρὸς εἶνε ὁ στρατιωτικὸς! Δὲν εἶνε ἢ πρώτη φορὰ ὅμως ὅπου βλέπω αὐτοὺς τοὺς δῆθεν ὁσίους ἀνθρώπους νὰ καταφεύγουν εἰς τοιαῦτα μέσα.

Καὶ ἢ φιλοσκωμμοσύνη τοῦ κυνικοῦ θαμιστοῦ τῶν παρισινῶν λεωφόρων ὁμοῦ μὲ τὴν χαιρεκακίαν τῆς ἐταίρας, προθύμου πάντοτε εἰς τὸ συκοφαντεῖν ἐντιμὸν γυναῖκα, ἐξεδικοῦντο διὰ πικρῶν χλευασμῶν κατὰ τῆς ἐντιμότητος τοῦ Βερδιέ. Ἄ! τοιαῦτας λοιπὸν ἀγορπωλησίας ἔκαμνε ὁ ταγματάρχης! Δὲν ἦτο κουτὸς ὁ πυροβολητής! Ἦτο νοστιμώτερον ὅμως αὐτὸ τὸ

ἀνέκδοτον παρά ἡ ἱστορία τῆς διασώσεως τῶν ἐργατῶν τοῦ ὄρυχειοῦ τοῦ Μεόν! ὦ, ἐμμελλον νὰ διασκεδάσωσιν!

Καὶ ὁ συντάκτης τοῦ Ἐγγέλου ἔτριβε τὰς χεῖρας.

— Δὲν θὰ διηγηθῆτε βέβαια ὅτι ἡ ἀνεψιὰ τοῦ ταγματάρχου...

Ἄλλ' ὁ Ρεβίλ διέκοψε τὴν Ἑλλεν λέγων:

— Μὴ φοβείσθε! εἶνε ζήτημα ἐπιθέτων. Ὑπάρχει τρόπος νὰ τὰ εἶπη ὅλα κανεῖς. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ βεβαιώσῃ ὑποδεικνύει, ὑπαινίσσεται καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐννοεῖ. Ἄλλως τε τὰ πάντα εἰς τὴν πολιτικὴν ἐπιτρέπονται.

Εἶτα προσέθηκε λαμβάνων τὴν μικρὰν ψυχρὰν χεῖρα τῆς Ἀγγλίδος:

— Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρει ἡ πολιτικὴ, ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ σὰς εὐχαριστήσω.

Καὶ φλῆξ πονηρά, τρεῖς, μετὰ λαθραίου ἡλεκτρισμοῦ διήρχετο διὰ τῶν ὠραίων πρασινοπῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἀγγλίδος.

Τὰ ἄρθρα τοῦ Ἐγγέλου καὶ αἱ κακαὶ φημί, ὧν ὁ κτηνίατρος καὶ ὁ κύριος Καπποῦ ἀγένοντο διερμηνεῖς πρὸς τὸν Βερδιέ, ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ ἐπικινδύνου αὐτοῦ συνεταιρισμοῦ, ἐκ τῆς κοινότητος αὐτῆς τοῦ μίσους καὶ τοῦ ἔρωτος τῆς Ἑλλεν Μόργαν καὶ τοῦ Σαβουρῶ δὲ Ρεβίλ.

Ἡ Γιλβέρτη, ὅπως καὶ ὁ θεὸς τῆς ἡγνείας τὰ διατρέχοντα. Ἡ ἐντιμότης σχηματίζει περὶ αὐτὴν ἰδίαν ἀτμόσφαιραν, ἐντὸς τῆς ὁποίας αἱ μικρότητες δὲν δύνανται νὰ βιώσωσιν καὶ ἡ αἴγλη τῆς ἀρετῆς τὴν περιβάλλει μὲ εἶδος τι φωτεινοῦ θώρακος. Ἡ συκοφαντία ὅσον θέλει δύναται περὶ αὐτῆς νὰ ὠρύηται καὶ νὰ μαίνηται. Ἡ Γιλβέρτη ἀνησυχεῖ μόνον διὰ τὸν ταγματάρχην. Ἰκέτευε τὸν Δυκᾶν νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὸν ταλαιπώρον θεῖόν τῆς μόνον εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, εἰς ἣν τὸν εἶχον ἐξωθήσει καὶ εἰς ἣν δὲν ἦτο πεπειραμένος. Καίτοι δὲ εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων διαγεγραμμένον τὸν βίον τοῦ ὁ Αἰμίλιος, ὁ πολιτευόμενος ἐκεῖνος, ὅστις ἦτο τακτικὸς ὡς χρονόμετρον, ἀκουσίως ὑφίστατο τὴν ἐπίδρασιν τοῦ γοήτρου καὶ ὑπήκουεν εἰς τὴν Γιλβέρτην περισσώτερον παρ' ὅσον ἐπόθει.

Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ὁπωσοῦν δυσηρεστημένη διὰ τοῦτο, παρετήρει εἰς τὸν νεαρὸν Πίττ ὅτι ὅλα ἦσαν μάταια ἐκεῖνοι αἱ περιποιήσεις του. Ἡ μικρὰ κεφαλὴ τῆς Γιλβέρτης ἐφλογίζετο δι' ἄλλον. Ὁ Δυκᾶς ἔπρεπεν ἄλλου ν' ἀγαπήσῃ.

— Καὶ ποῦ τὸ εἰξέυρετε, κυρία; . . . ἐπιθύρουν ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ συλλόγου Μοντεσιεῖ ἐσπέραν τινά, καθ' ἣν ἡ Ἐρρικέττα ἐπαυλάμβανεν αὐτῷ εἰρωνικῶς τὴν τοιαύτην συμβουλὴν.

Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἐμειδίασε, χωρὶς νὰ δεῖξῃ ὅτι ἐνόησεν· εὗρισκεν ὅτι ὁ Δυκᾶς εἶχε πολὺ πνεῦμα καὶ ἐτοιμότητα — ὅ,τι ἀκριβῶς ἐπαί-

τεῖται διὰ τὸ βῆμα. Ἄ! ἂν ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ταγματάρχης δὲν ἦτο ὑποψήφιος! . . .

Ἄλλ' ἦτο αὐτὸς ὁ ὑποψήφιος καὶ ἐπρόκειτο ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, εἰς τὸ παρεῖον τῆς Ἀστραπῆς νὰ ὑποστῇ τὴν ἐπίθεσιν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γκαρούς. Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἔμεινε μόνη μετὰ τῆς Γιλβέρτης περιφρόντιδος ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ κενῇ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἐπειδὴ ὁ κ. Σαρβὲ κωλυθεὶς ὑπὸ ὀδονταλγίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἐρρικέτταν, κατὰ τὴν καθημερινὴν αὐτοῦ συνήθειαν. Ἠλγεῖ τοὺς ὀδόντας ὁ Σαρβὲ! Ὁ καυμένος ὁ γερουσιαστῆς! Καὶ ἡ Ἐρρικέττα ἀκουσίως ἀνελογίζετο τὸ λεπτὸν μειδιάμα τοῦ Αἰμιλίου Δυκᾶ, τὸ ἀποκαλύπτον διπλοῦν στοῖχον ὀδόντων ἀσπίλων καὶ στερεῶν.

Ἐπειτα στροφθεῖσα πρὸς τὴν Γιλβέρτην:

— Τί ἔχετε, κόρη μου; ἠρώτησεν.

— Ἐγώ, κυρία; τίποτε!

— Ὅχι! τὸ ἐννοῶ. Εἶθε κατηφής.

Ἦτο μᾶλλον ζαλισμένη ἀκόμη καὶ ἐκπληκτος παρὰ κατηφής, ἐξ ὅσων εἶπεν αὐτῇ πρὸ ὀλίγου ὁ θεὸς τῆς. Πόσοι κακοὶ ὑπῆρχον εἰς τὸν κόσμον! Καὶ τί ἔκαμιν αὐτῇ πρὸς τοὺς ἄλλους διὰ νὰ ἐπιθυμοῦν τὸ κακόν τῆς; Διατί ν' ἀσχολῶνται εἰς τὰ κατ' αὐτήν; Αὐτὴ ἤθελε νὰ ζήσῃ βίον ἀθόρυβον, ἐν ἡρέμῳ λήθῃ, καὶ ἀπεναντίας ἀνεμίγνυον τὸ ὄνομα τῆς εἰς ἀπεχθεῖς δικόσεις, ἃς περιεφρόνει, ἀλλ' αἵτινες τὴν ἐθλίβον διότι κατελύπουν τὸν θεῖόν τῆς.

Καὶ ἡ Γιλβέρτη τότε διηγήθη πάντα ταῦτα πρὸς τὴν κυρίαν Ἐρβλαὶ, ἥτις τὴν ἠρώτα, ἔσειε τὴν κεφαλὴν καὶ ἔλεγεν:

— Ὅχι δά! μὴν ἀνησυχῆτε δι' αὐτό! Δὲν εἶνε τίποτε... Αὐτὰ ἔχει ἡ πολιτικὴ...

— Ἡ πολιτικὴ;

— Ναί. Ἡ ἀνεψιὰ τοῦ ὑποψηφίου! ἐννοεῖτε; Ἀφήσατέ τους νὰ λέγουν καὶ νὰ φλυαροῦν. ὦ! ἂν εἰξέυρετε!.. Εἶπαν πολὺ χειρότερα δι' ἐμέ, ἥτις σὰς ἡμιλίω!...

Καὶ ἐσιώπησεν ἰδοῦσα τὸ ἀγαθὸν καὶ περίεργον βλέμμα τῆς Γιλβέρτης. Ἠρέμα, μὲ τὴν θεωπευτικὴν φωνὴν τῆς, μὲ τὴν ἥπιον στοργὴν τῆς ἡ νεανὶς ἠρώτησε μετ' ἐνδιαφέροντος:

— Διὰ σὰς; καὶ τί ἤμποροῦν νὰ εἶπουν διὰ σὰς, κυρία;

Ἡ εὐειδῆς μορφή τῆς Ἐρρικέττας ἐγένετο αἶφνης σκεπτικὴ.

— Ἄλλ' ἐγώ, εἶπεν ἡ κυρία Ἐρβλαὶ, δὲν εἶμαι τὸ αὐτό!

Καὶ παρετήρει τὸ παρθενικὸν μέτωπον, τοὺς διαυγεῖς ὀφθαλμοὺς, τὴν ἀνεπιτήδευτον ἀγνότητα τῆς νεανίδος, ἥς ἐκράτει τὰς ὁπωσοῦν πυρρσοῦσας χεῖρας ἐντὸς τῶν ἰδικῶν τῆς.

— Ὅχι, δὲν εἶμαι τὸ αὐτό, φιλτάτη μου κόρη, καὶ ὁ κ. Ζαβουγιέ, ἡ πολιτὴς Γκαρούς ἠδύ-

ναντο νὰ σὰς φεισθῶσι καὶ νὰ μὴ σὰς ἀποτείνωσιν ὅσα πλουσιοπαρόχως ἐξετοξεύσαν κατὰ τῆς φιλαρεσκείας μου.. Σεῖς δὲν εἶσθε ἡ Μεγάλη Ἐκλεκτόρισσα!.. Εἶσθε ἡ θελκτικωτάτη καὶ ἡ μᾶλλον ἀξιεραστὸς τῶν νεανίδων. ὦ! μὴ ἐρυθριατῆ, διότι εἶνε ἀληθὲς!

Καὶ ἡ ὠραία χήρα προσέβλεπε τὴν Γιλβέρτην, ἐστέναζε παρατηρούσα αὐτὴν μὲ λύπην μεσιτριας συνοικεσιῶν, ἥτις ἀπαντᾷ πρόσκομμά τι. Ἄχ! αὐτὸς ὁ κ. δὲ Μομβρέν! τί καλὰ θὰ ἔκαμιν ἐν ἐνυμφεύετο τὴν δεσποινίδα Βερδιέ!.. Καὶ τὸ ἀδύνατον ἐκεῖνο συνοικέσιον ἐφείλκεν ἰσχυρῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κυρίας Ἐρβλαὶ ὡς ὑποψηφιοῦς διακινδυνεύουσα ἢ ὡς σχηματισμὸς ὑπουργείου προσκρούων εἰς ἐμπόδια.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΘΗΡΑ ΔΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ

Ὁ βούβαλος, ὅστις ἐξηφανίσθη πλέον ἐξ Εὐρώπης, θέλει ἐκλείπει ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐξ Ἀμερικῆς, ἐνεκεν τῆς φοβερᾶς καταδιώξεως ἣν ὑφίσταται.

Ἐκ τῶν πεδιάδων τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς κατέφυγε εἰς τὰς ἐρήμους τῆς δυτικῆς, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι θ' ἀπέφυγεν οὕτω τὰ βέλη τῆν σφαῖραν τοῦ Εὐρωπαίου ἢ ἰθαγενοῦς Ἀμερικανοῦ κυνηγοῦ. Τὸ ἀτυχὲς ὅμως ζῶον ἐλογάριασε χωρὶς τὸν ζενοδόχον, ἦτοι χωρὶς τοὺς σιδηροδρόμους. Ὅσον οὗτοι προχωροῦν, ἐπὶ σοσοῦτο τοῦτο ἠναγκάζεται νὰ ὑποχωρῇ. Ἐνίοτε αἱ ἀγέλαι αὐτοῦ ἀνυπόπτοι ἔτρεχον ἐπὶ τῆς μαλακῆς ἡδοῦ, ἣν παρείχον αὐτοῖς οἱ στρωτῆρες τοῦ σιδηροδρόμου· πολλάκις δὲ καὶ ἐθεάθησαν βούβαλοι ἀναπαυόμενοι μετὰ τῶν σιδηρῶν βάρδων ἐν ἀγνοίᾳ τελείᾳ τοῦ κινδύνου, ὃν διέτρεχον, καὶ χωρὶς νὰ ταρασσάνται ἐκ τοῦ ὄξέως συριγμοῦ τῆς ἀτραμαξῆς. Ὅποταν ἐν τῶν ζῶων τούτων εὗρισκετο ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ἡδοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διαβάσεως τῆς ἀτραμαξῆς εὐκόλως ἀπωθεῖτο, φονευόμενον, ὑπὸ τοῦ ἰδιαιτέρου μηχανήματος, δι' οὗ καθαρίζονται αἱ ράβδοι τῶν ἐπ' αὐτὰς εὕρισκομένων λίθων. Συχνάκις ὅμως ἀντὶ ἐνὸς ἀγέλη ὅλη βουβάλων ἀπέκλειε τὴν ἡδὸν, καὶ ἠνάγκαζε τὴν ἀμαξοστοιχίαν νὰ σταματᾷ. Τότε οἱ ἐν αὐτῇ μηχανικοὶ, ὑπάλληλοι καὶ ταξιδιώται ἠναγκάζοντο νὰ κατέρχωνται τῶν ἀμαξῶν καὶ διὰ τῶν πολυστρόφων καὶ τῶν ὄπλων νὰ ἐπιδίδωνται εἰς πρόχειρον θῆραν. Τὸ τοιοῦτο συχνάκις ἐπαναλαμβάνεται, ἐνίοτε μάλιστα καὶ χάριν ἀπλῶς διασκεδάσεως. Οὕτω δὲ εἰς ἕκαστον ταξιδίον τοῦ σιδηροδρόμου καταστρέφονται οὐκ ὀλίγια

ἀτυχῆ ζῶα. Ἄν τοῦτο ἐξακολουθήσῃ, μετ' ὀλίγον καιρὸν θὰ κατατρεῖωμεν τὸν βούβαλον εἰς τὰ προϊστορικὰ ζῶα.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Καθ' ὅσον ἡ ἐπιστήμη ἐμβάινει εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐκδιώκει ἐκεῖθεν τὴν μεταίτιότητα, ὡς τὸ ὕγρον ὅπερ εἰσερχόμενον εἰς δοχεῖον ἐκδιώκει ἐξ αὐτοῦ τὸν ἀέρα.

Ἐχει καὶ ὁ ἀνθρώπος, ὡς τὸ βιβλίον, δύο λευκὰς σελίδας εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος: τὴν νηπιότητα αὐτοῦ καὶ τὸ γῆρας.

Κλίνει τις τὸ γόνυ πρὸ τῆς καλλονῆς, ἀλλὰ κλίνει τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς ἀρετῆς.

Ἐν τῷ ἔρωτι ὡς ἐν τῇ πολιτικῇ ἡ διάψευσις εἶνε πολλάκις ἁμολογία.

Ὁ ἔρωσις εἶνε αἴσθημα ὁμοιάζον πρὸς τὴν ἀγαθοεργίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτης εὐγενέστερον: ὁ ἔρωσις ἵνα καταστῇ εὐτυχὴς ζητεῖ νὰ παράσχῃ εἰς ἄλλον εἶαν εὐτυχίαν δι' ἑαυτὸν θὰ ἐπόθει.

Ἡ γυνὴ καθ' ὅσον ἠλικιοῦται ἀπόλλυσι τὴν δύναμιν τοῦ μνημονικεῦ· τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον λησμονεῖ εἶνε... ἡ ἡλικία τῆς!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Βίσμαρκ δεσμευόμενος!

Τὸ ἐπόμενον περιεργον ἀνέκδοτον ἀναφέρει γαλλικὴ ἐφημερίς.

Ἐπάρχει συνήθεια ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ νὰ δοκιμάζεται ἡ στερεότης τοῦ δεσμοῦ τῆς πρώτης θημωνιάς ἐπὶ προσώπου ξένου τοῖς θερισταῖς, ὅπερ οὗτοι ἤθελον εὖρει ἐν τοῖς ἀγροῖς. Πρὸ τινῶν δ' ἡμερῶν ὁ Βίσμαρκ, ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τοῦ ἐθίμου, διήρχετο περὶ ἀγρὸν τινα, ὅτε δώδεκα ἕως δεκαπέντε θεριστῆραι ἐρρίσθησαν κατ' αὐτοῦ, καὶ πρὶν ἢ προφθᾶσῃ νὰ εἶπη λόγον τὸν ἔδωσαν στερεώτατα. Μετὰ τινὰς στιγμᾶς ὁ αἰχμάλωτος ἀφέθη ἐλεύθερος.

Ὅταν ὁ Βίσμαρκ ἔμαθε τὴν αἰτίαν τοῦ συμβάντος κατ' αὐτοῦ πραξικοπήματος, ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ ὑπῆρξε πρὸς ἐκάστην μὲν τῶν θεριστριῶν ἐν χρυσοῦν νόμισμα, πρὸς δὲ τοὺς θεριστάς εἰς καλὸς πίθος ζύθου.

Ἡ πόλις Ἀμβούργον εὗρισκετο τελευταῖον εἰς ἀναστάτωσιν. Νέοι τινες κακοῦθεις διηγήθησαν εἰς τὴν

ούζυγον εμπόρου τινος ότι δέκα τρείς κροκόδειλοι προωρισμένοι διά θηριστροφεϊόν εξέφυγον από τινος ιστιοφόρου πλοίου εύρισκομένου εις τόν λιμένα και εισήλθον εις τόν ποταμόν "Ελβαν. Η ιστορία διεδόθη ταχέως, κατεχωρίσθη εις τας εφημερίδας, ή αστυνομία επίστευσε τόν άστέϊσμόν και τό σπουδαιότερον εξέδωκε προκήρυξιν δι' ής έρίστα τήν προσοχήν τών λουομένων. "Ενεκα τούτου έκλεισαν όλα τὰ θαλάσσια και ποτάμια λουτρά. Μετά τινας όμως ήμέρας συνελήφθησαν αι αίτιοι τού φόβου τούτου και έφυλακίσθησαν

Έν Χικάγω της Αμερικης ιδρύθη εσχάτως αποτεφρωτήριο πρὸς καθυσιν τών αποκομιζομένων εκ της πόλεως ακαθαρσιών. Ηδη κατασκευάσθη εκεί μέγας κλιβανος, αποτεφρών τὸ περιεχόμενον ειῶσιν αμαξῶν. Το αποτεφρωτήριο κατασκευάσθη εντός λιθίνου δώμου, οὗ ή κορυφή φθάνει μέχρι της επιφανείας του έδάφους. Αι άμαξαι απορρίπτουσι τας ακαθαρσίας αυτὰς εντός του άνω μέρους, οπόθεν μεταφέρονται πρὸ τών θυρών του κλιβάνου εκειθεν δε πίπτουσι επί σιδηρῆς εσχάρας, διά τών πλεγμάτων της οποίας διέρχεται ή φλόξ. Η αποτέφρωσις γίνεται ταχύτατα, ή τέφρα δε συσσωρεύεται εις τὰ κάτωθεν της εσχάρας εύρισκόμενα ιδιαίτερα δοχεία 40,215 λίτραι ακαθαρσιών παράγουσι 5,000 λίτρας τέφρας. Εύνόητον εἶνε πόσον εκ τούτων εκέρδησεν ή καθαριότης της πόλεως.

Η αποτέφρωσις τών σωμάτων τών νεκρῶν δὲν έννοεῖται πολὺ εν Ιταλία. Πτώμα, αποσταλὲν εσχάτως εις Μεδιόλανα, όπως υποβλήθη εις αποτέφρωσιν, υπεβλήθη εις τέλος 240 φράγκων, όταν δ' εζηχθη εκ νέου της πόλεως ως τέφρα ετέλεσεν εκ νέου εις τήν τελωνιακήν άρχήν τὸ αὐτὸ ποσόν.

Λέσχη πρωτοφανής πρόκειται νὰ ιδρυθῆ εν Γλασκόβη, λέσχη τών κωφῶν. Εν αυτῇ θὰ συνέρχωνται πάντες οἱ εν τῇ πόλει δυσήκοοι, οἵτινες δυσκόλως δύνανται νὰ μετασχῶσι τών κοινῶν όμηγγύρεων, και θὰ δύνανται, εν τῇ άμοιβαϊότητι του ελατώματος, νὰ συνομιλῶσι, νὰ συζητῶσι, χωρὶς νὰ καθίστανται όληγοι πρὸς άλλήλους.

Έν Αγγλία αι σιδηροδρομικαι εταιρίαί άμιλλῶνται ζοηρῶς τίς νὰ υπερβάλῃ τήν άλλην κατά τήν ταχύτητα τών άμαξοστοιχιῶν. Η εταιρία του «Λονδινείου και βορειοδυτικου σιδηροδρόμου» ώργάνωσεν εσχάτως ταχέϊαν άμαξοστοιχίαν, ήτις διήνυσεν τήν από Λονδίνου εις Έδιμβούργον εἰς 644 χιλιομέτρων απόστασιν, εις ο κ τ ω και ήμίσειαν ώρας μόνον. Αλλ' ή αντίζηλος αυτης εταιρία του «Μεγάλου Βορείου» σιδηροδρόμου ώργάνωσεν άμέσως άμαξοστοιχίαν, ήτις εφθασεν εις Έδιμβούργον εν διαστήματι οκτώ ώρων μόνον, διανύσασα 80 χιλίόμετρα καθ' ώραν. Η τελευταία αυτη εταιρία ανέκαθεν ειχε τας ταχυτάτας άμαξοστοιχίας τὸ τραῖνον της Υόρκης διανύει καθ' εκάστην τήν από Λονδίνου εις

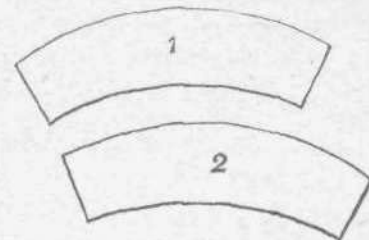
Γράνθαμ εἰς 105 1)4 μιλίων απόστασιν άνευ σταθμου εις διάστημα μιᾶς ώρας και πενήντα επτά λεπτῶν, ήτοι διανύει 54 μιλλια ή 86 χιλίόμετρα καθ' ώραν.

Κατὰ τὸ έτος 1887 εν Γαλλία εγένοντο εν συνόλῳ 7572 αυτοκτονίαι, εἰς ών 1420 μόνον εν τῷ νομῷ του Σηκουάνα, ήτοι τὸ πέμπτον του όλου αριθμου, καιτοι ο πληθυσμός του νομου τούτου αποτελεῖ μόλις τὸ δέκατον πέμπτον του όλου πληθυσμου της Γαλλίας. Ως συνήθως, αι πλειότεραι αυτοκτονίαι (790) εγένοντο κατά τὸν μήνα Ιούλιον. Κατὰ τὸ συνήθες επίσης ο αριθμός τών αυτοκτόνων γυναικῶν υπολείπεται μεγάλως του τών άνδρῶν. Εν τῷ νομῷ Σηκουάνα επί 1420 αυτοκτονησάντων γυναικες εἶνε μόνον 295, ήτοι τὸ πέμπτον του όλου αριθμου. Η αυτοκτονία εἶνε συνηθεστέρα μεταξὺ του πενητηκοστου και εξηηκοστου έτους. Εν όλη τῇ Γαλλία οἱ έχοντες τήν μεταξὺ τών δύο τούτων αριθμῶν ήλικίαν εκ τών αυτοκτόνων άνέρχονται εις 1508, ενῷ μεταξὺ του τριακοστου και τεσσαρακοστου έτους αριθμοῦμεν αὐτόχειρας μόνον 992. Από τών 40 μέχρι τών 50, ή αναλογία αυξάνει και ο αριθμός τών αυτοκτόνων άνέρχεται εις 1395.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Όπτική άπάτη.

Έκ τών δύο κάτωθι σχημάτων ποῖον εἶνε μεγαλύτερον τὸ φέρον τὸν αριθμόν 1 ή τὸ φέρον τὸν αριθμόν 2 ;

Απορῶντες και διά τήν μωρῶν ερώτησιν εἶτι πάντες θ' απαντήσητε μειδιῶντες: τὸ 2 !

Αλλ' εν κόψετε εκ χάρτου τὰ δύο ταῦτα εκ του σχήματος αντιγράφοντες και, αλλάσσοντες τήν θέσιν αυτῶν, θέσετε τὸ 2 άνωθεν του 1, θὰ ἴδῃτε μετ' εκπλήξεως ότι τὸ 1 φαίνεται νυν μεγαλύτερον ! Τί συμβαίνει λοιπόν και πόθεν ή μαγική αυτη τών διαστάσεων μεταβολή; Ίνα κάλλιον πεισθῆτε αποφασίζετε τέλος νὰ θέσητε τὸ εν επί του άλλου, όπως και ακριβῶς ἴδῃτε τήν διαφοράν. Αλλά νέα εκπλήξις σας αναμένει: τὰ δύο σχήματα ταυτίζονται εντελῶς, εἶνε ἴσα ! Ητο λοιπόν καθαρά όπτική άπάτη ο,τι ενομιζετε ότι σαφέστατα εβλέπετε, άπάτη διδάσκουσα ότι δὲν πρέπει νὰ πιστεύετε πάντοτε τὰ μάτια σας.